

Senior jako oběť protiprávního jednání

Marie Vobejdová

Bakalářská práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Marie Vobejdová**
Osobní číslo: **H138138**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Senior jako oběť protiprávního jednání**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na kriminalitu páchanou na seniorech v oblasti Kutnohorska;
- na míru informovanosti seniorů a oblast prevence s cílem ověřit jejich schopnosti a dovednosti v souvislosti s kriminalitou na nich páchanou;
- na úlohu sociálního pedagoga v souvislosti s eliminací kriminogenních faktorů vedoucích k páchání protiprávního jednání na seniorech;
- na možnosti sociálního pedagoga z hlediska jeho postavení v systému zkvalitňování života seniorů.

Součástí práce bude kvantitativní výzkum zaměřený na zkušenosti a názory seniorů na protiprávní jednání na nich páchané.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BURIÁNEK, J., a kol. Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech. 1. vydání. Praha: Triton, 2006, ISBN 80-7254-914-6.

ČÍRTKOVÁ, L. Viktimologie pro forenzní praxi. 1. vydání. Praha: Portál, 2014, ISBN 978-80-262-0582-1.

HAŠKOVCOVÁ, H. Sociální gerontologie, aneb Senioři mezi námi. 1. vydání. Praha: Galén, 2012, ISBN 978-80-7262-900-8.

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie II., Dospělost a stáří. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2007, ISBN 978-80-246-1318-5.

VODÁČKOVÁ, D., a kol. Krizová intervence. 1. vydání, Praha: Portál, 2012, ISBN 80-7178-696-9.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Plšková
Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

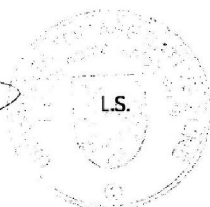
4. prosince 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

29. dubna 2016

Ve Zlíně dne 4. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připoštl-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 12. 2. 2016

VOBEJDOVA
.....
podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na populaci seniorů a protiprávní jednání, které je na nich pácháno. Teoretická část se zabývá především terminologickým vymezením pojmů senior, stárnutí, protiprávní jednání ve vztahu k seniorům, prevence kriminality a profese sociálního pedagoga.

Praktická část je zpracována formou kvantitativního výzkumu, jehož hlavním cílem je zjištění míry kriminality páchané na seniorech v oblasti Kutnohorska, rozsah jejich informovanosti v souvislosti s prevencí a povědomostí o profesi sociálního pedagoga.

Klíčová slova: senior, stárnutí, protiprávní jednání, sociální pedagog.

ABSTRACT

Bachelor thesis is focused on the population of older persons and illegal conduct that is inflicted on them. The theoretical part deals with the terminology defining the concepts senior, aging, unlawful conduct in relation to the elderly, crime prevention and the profession of social pedagogue.

The practical part is processed by quantitative research, whose main objective is to determine the extent of crime committed against seniors in Kutnohorska, the extent of their awareness with regard to the prevention and awareness of the profession of social pedagogue.

Keywords: senior, aging, infringement, social pedagogue.

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce PhDr. Aleně Plškové za cenné rady a velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Další poděkování patří pracovníkům zařízení, ve kterých jsem prováděla výzkum, a také všem respondentům, za jejich účast.

Poděkování patří rovněž celé mé rodině za jejich podporu a trpělivost po dobu mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 KATEGORIE SENIORŮ	11
1.1 STÁŘÍ A STÁRNUTÍ.....	12
1.2 AGEISMUS	14
2 PROTIPRÁVNÍ JEDNÁNÍ	16
2.1 VYMEZENÍ POJMU PROTIPRÁVNÍHO JEDNÁNÍ	17
2.2 KRIMINOGENNÍ FAKTORY A JEJICH ČLENĚNÍ.....	18
2.3 VIKTIMOLOGIE A VIKTIMIZACE	19
3 TRESTNÁ ČINNOST A PREVENCE KRIMINALITY	21
3.1 TYPOLOGIE PACHATELŮ	22
3.2 NEJČASTĚJI PÁCHANÉ TRESTNÉ ČINY NA SENIORECH.....	23
3.3 PREVENCE KRIMINALITY	25
4 POMOC OBĚTEM PROTIPRÁVNÍHO JEDNÁNÍ	28
4.1 LAICKÁ A PSYCHOLOGICKÁ POMOC.....	29
4.2 PRÁVNÍ OCHRANA	30
4.3 ORGANIZACE POSKYTUJÍCÍ POMOC.....	32
5 SOCIÁLNÍ PEDAGOG A JEHO POSTAVENÍ V SYSTÉMU	34
5.1 SOCIÁLNÍ HLEDISKA PEDAGOGICKÉ PROFESE	35
5.2 VYUŽITÍ PROFESE SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA PRO POULACI SENIORŮ.....	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
6 METODY A CÍLE VÝZKUMU, STANOVENÍ HYPOTÉZ	40
6.1 VÝBĚR RESPONDENTŮ	42
6.2 STRUKTURA VLASTNÍHO VÝZKUMU.....	43
6.3 ANALÝZA VÝSLEDKŮ VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	47
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	67
SEZNAM OBRÁZKŮ	69
SEZNAM TABULEK	70
SEZNAM GRAFŮ	71
SEZNAM PŘÍLOH	72

ÚVOD

Záměrně jsem si zvolila téma mé bakalářské práce, kterým je „*Senior jako oběť protiprávního jednání*.“ Důvody, které mě k tomuto vedly, jsou profesní. V současné době pracuji jako operátor tísňové linky 158 a představuji tak prvotní kontakt pro poškozeného. Neprodleně předávám informace kompetentním složkám a podílím se na organizaci práce na místě činu. Dalším z důvodů výběru uvedeného tématu je můj osobní zájem, kdy vnímám, že sociální skupina seniorů patří mezi jednu z nejvíce ohrožených skupin. Atributy stáří, ke kterým patří zejména ubývání fyzické síly, navyšující se zdravotní problémy, mají vliv na prohlubování jejich osamělosti. V souvislosti s kladením čím dál větších nároků na jedince v produktivním věku, pak už vůbec nemusí zbývat čas na bližší sociální kontakty se seniory v rodině. Senior je izolován a poté velmi vděčný za jakýkoli sociální kontakt. Bývá nadstandardně důvěřivý právě i vůči osobám, kteří si seniora vyhlédnou, jako snadnou kořist pro páchaní trestné činnosti. Velmi často tak dochází k protiprávnímu jednání, kdy pachatel se pod lživou záminkou vloudí do obydlí seniora, kde mu způsobí zejména majetkovou újmu. Senior mnohdy přichází o své celoživotní úspory a bývá to pro něho natolik psychicky traumatizující prožitek, že se s ním jen velmi těžko vyrovnává.

Ztotožňuji se s výrokem J. F. Kennedyho, že *“Vyspělost společnosti nespočívá jenom v tom, jakou příležitost dá zdravým, schopným, úspěšným, ale v tom, jak se umí postarat o nemocné, bezmocné a neúspěšné.”* Právě do této kategorie senioři beze sporu patří a mě velmi zajímalo, jak vyspělá naše společnost v této oblasti je, a jakou úlohu zde v systému zaujímá role sociálního pedagoga.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou. Teoretická část práce je rozčleněna do pěti kapitol. První kapitola je věnována kategorii seniorů, v jednotlivých kapitolách rozlišuji pojmy stáří a stárnutí a vymezuji pojem ageismus. Druhá kapitola se zabývá protiprávním jednáním vůči seniorům, kde vymezuji pojem protiprávního jednání a popisují hlavní kriminogenní faktory, podílející se na trestné činnosti páchané na seniorech. Závěr kapitoly popisuje problematiku viktimologie a viktimizace oběti. Třetí kapitola se zabývá trestnou činností a prevencí kriminality. Na začátku této kapitoly popisují typologii pachatelů a jejich nejčastěji páchané trestné činy na seniorech. V závěru se pak věnují prevenci kriminality, a to zejména jejímu zaměření na sociální, situační a viktimologickou. Čtvrtá kapitola je věnována pomoci obětem protiprávního jednání,

uvádím zde několik forem pomoci, ať už se jedná o laickou, psychologickou, či právní ochranu seniorů. Dále pak zmiňuji činnosti organizací poskytujících pomoc seniorům. V páté kapitole popisuji profesi sociálního pedagoga a jeho postavení a začlenění v sociálním systému. Také se zde věnuji charakteristice této profese, osobnostními předpoklady nutnými pro tuto profesi, kdy jejich přítomnost je cestou k úspěšné a efektivní práci s lidmi. V závěru kapitoly uvádím možnosti využití profese sociálního pedagoga pro populaci seniorů.

Praktická část je zpracována formou kvantitativního výzkumu. Hlavním cílem je zjištění míry kriminality páchané na seniorech v oblasti Kutnohotska, rozsah jejich informovanosti v souvislosti s prevencí a povědomostí o profesi sociálního pedagoga. V této části uvádím metody a cíle výzkumu, stanovuji hypotézy a popisuji výběr respondentů. Závěr je věnován shrnutí výsledků výzkumného šetření a odpovědí na výzkumné otázky.

Cílem mé bakalářské práce bude zmapování problematiky protiprávního jednání páchaného na seniorech v oblasti Kutnohorska a zjištění, jak důležitá může být úloha sociálního pedagoga v souvislosti s eliminací kriminogenních faktorů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KATEGORIE SENIORŮ

Dnešní moderní člověk se snaží zavírat oči před běžnou realitou, nechce přijmout fakt, že stárí se bude týkat i jeho a většinou si ani nepřeje, aby se o stárí mluvilo. Tento lidský obranný postoj zpravidla ničí veškeré možnosti jedince se s touto problematikou vnitřně „poprát“, nebo ji vůbec zpracovat. *„Každý stárne. I ten, kdo si myslí, že se ho to stárí netýká, se pomalu a jistě blíží k obávané hranici, kdy „oficiálně“ začíná stárí. A protože existuje odklon od osobní problematiky stárí, stává se, že se zvyšuje propast mezi mládím a stárím“* (Haškovcová, 2010, s. 9).

Pojem senior nelze zcela jednoznačně vymezit. Ať už jde o legislativu či odbornou literaturu, nikde se s přesnou terminologií nesetkáme. Zpravidla jde o označení starého člověka (Špatenková, Smékalová, 2015, s. 47-48).

„Senior – starší člověk, ale také nejstarší a zpravidla vážený člen nějakého společenství. Používá se též k rozlišení mladšího (jun.) a staršího (sen.) člena rodiny (pokud mají stejné jméno i příjmení), a to i v případě, že ten starší z nich zdaleka není starý“ (Haškovcová, 2012, s. 148).

Za seniora je označován též jedinec prožívající období stárí bez ohledu na jeho míru soběstačnosti. Někdy je senior nahrazen výrazy jako např. geront, senescent či důchodce. Slovník cizích slov pak tento termín vysvětluje třemi výstižnými formulacemi. Jako starší ze dvou lidí stejného jména, příslušník starší věkové kategorie nebo člen sboru požívající zvláštní úcty (Příbyl, 2015, s. 13).

Všeobecně je pojem senior v současné době úzce pojen k oblasti aktivního stárnutí. V předešlých dobách se jen málokdo dožil pokročilého věku v dobrém zdravotním stavu. Proto ani otázkám týkajícím se aktivního stárnutí a samotné přípravě na období stárí nebylo věnováno zrovna příliš pozornosti. Ke změně tohoto stavu přispěl až celosvětový vývoj, při kterém došlo k prudkému nárůstu podílu seniorů v populaci a životní etapa stárí tak nabyla na významu. Mnohým lidem činí potíže samotný přechod z aktivního a produktivního období jejich života do etapy stárí související s odchodem do důchodu. Proto je žádoucí, aby se lidé na vstup do této životní etapy připravovali s předstihem a nebylo to pro mnohé z nich výrazně prudkou negativní změnou v jejich životě. Příprava na stárí by měla být v podvědomí každého jedince jeho celoživotním úkolem a zároveň jeho osobní zodpovědností. Důležitou roli v této oblasti sehrávají i další faktory, jako jsou např. stát, organizace či instituce, jejichž hlavním úkolem by mělo být dostat tuto

problematiku do povědomí lidí a široké veřejnosti vůbec. Každý člověk by měl své stáří přijmout jako fakt a na základě toho by se měl snažit jej prožít co nejsmysluplněji a v aktivním duchu. „*Připravený člověk bude moci i ve stáří své potřeby uspokojivě naplňovat*“ (Příbyl, 2015, s. 22).

V souvislosti s pojmem senior stojí také za zmínku, samotná vizáž dnešních seniorů, kteří vypadají podstatně lépe, než kdysi jejich prarodiče a dalo by se říci, že jsou také zdravější. Jde v tomto směru o všeobecný pokrok v oblasti zdravotnictví a odhodlání každého člověka lépe zacházet se svojí tělesnou schránkou a starat se o své zdraví. Dnešní lidé cestující do zahraničí, se mohou na vlastní oči přesvědčit a porovnat, jak vypadají senioři u nás a jak např. v zemích s nízkou životní úrovní. (Haškovcová, 2010, s. 32). Naopak je třeba zmínit, jaké mají senioři v zemích s vysokou životní úrovní rozdílné finanční výhody oproti našim seniorům především z hlediska sociálního zabezpečení státu. Charakteristika našich budoucích seniorů dle Ondrušové předpokládá, že budou zcela jiní a částečně nesrovnatelní s dnešními vrstevníky. Senioři budoucí generace se dožijí vyššího věku v ještě lepším zdravotním stavu, jistě budou vzdělanější a s největší pravděpodobností i aktivnější (Ondrušová, 2011, s. 25).

1.1 Stáří a stárnutí

Snad každý se nad některým z těchto pojmů již někdy zamyslel. Pro někoho z nás je stáří ještě daleko, někdo se k němu pomalu přibližuje a někteří jím zrovna prochází. Stárnutí je však součástí naší každodennosti, aniž bychom si to sami uvědomovali. Lze jej definovat jako poslední etapu života, která přináší nadhled a moudrost, ale také úbytek energie a pozvolnou proměnu osobnosti (Vágnerová, 2007, s. 299).

Z jiného pohledu by bylo možné stářím nazvat pozdní fázi ontogeneze. Obecně však jde o konečnou etapu lidského života. Z hlediska Světové zdravotnické organizace se stáří člení na patnáctileté úseky. „*Období mezi 60. a 74. rokem označuje jako rané stáří (tzv. presenium), mezi 75. a 89. rokem jako vlastní stáří (tzv. senium), dobu po 90. roce pak nazývá dlouhověkost*“ (Doňková, 2012, s. 138).

S ohledem na zlepšující se zdravotní a funkční stav současné stárnoucí populace, přiklání se dnes většina autorů k jinému členění. Do období mezi 65. a 74. rok řadí mladé seniory, mezi 75. a 84. rok staré seniory a 85 let a více velmi staré seniory (Příbyl, 2015, s. 11).

Co se týče stárnutí, je třeba rozlišovat stárnutí ve smyslu věku kalendářního a biologického. Jinými slovy řečeno, ne každý člověk stárne stejně. Jak nám říká známé pořekadlo „proti věku není léku“ skutečně platí. Kdo se domnívá, že těžkosti způsobené degenerativními a involučními změnami jeho orgánů a tkání natrvalo odstraní nějakým prostředkem – chemickým nebo fyzikálním, velmi se mylí. To však neznamená, že by se léčba měla zcela zahrnout. Velký význam má v této oblasti také aktivita - nejen tělesná, ale i duševní, zdravá strava a další složky životosprávy. Nelze opomenout důležitý vztah okolí, osob blízkých i cizích v postoji ke starému člověku, protože právě tito mohou pomoci podstatně zmírnit jeho těžkosti, případně je zcela odstranit, nebo naopak starému člověku udělat ze života peklo (Benjan, 2010, s. 5-25).

Zrychlené tempo dnešní doby a tím i demografické stárnutí vedlo k rozvoji nové vědní disciplíny – gerontologie, zabývající se přímo naukou o stáří a stárnutí. Autorem tohoto pojmu je významný mikrobiolog a imunolog I. I. Mečinkov. Gerontologie zkoumá zákonitosti, příčiny a projevy stárnutí, zabývá se problematikou starých lidí a celkově životem ve stáří (Ondrušová, 2011, s. 14). Z pohledu Haškovcové jde o vědu zabývající se obdobím stáří a stárnutí zahrnující tři oblasti. Geriatrii experimentální studující stárnutí buněk a organismů jak u živočichů, tak u lidí. Geriatrii sociální zabývající se sociálními aspekty stárnutí a geriatrii jako samostatným lékařským oborem zabývající se zvláštnostmi chorob ve stáří (Haškovcová, 2012, s. 87). Zcela odlišné členění pak uvádí Ondrušová ve své knize, kde rozlišuje gerontologii teoretickou, gerontologii klinickou a gerontologii sociální. Gerontologie teoretická zabývající se zkoumáním mechanismů souvisejících se stárnutím a vytvářením teoretických základů pro péči o seniory. Gerontologie klinická, neboli geriatrie či geriatrická medicína se zabývá zdravotním a funkčním stavem stárnoucího a starého člověka, zahrnuje také prevenci, diagnostiku a léčbu chorob ve stáří. Gerontologie sociální studuje vztahy mezi společnostmi a starými lidmi, zahrnuje v sobě také demografii stárnutí, sociologii, psychologii, pedagogiku a právní i etické aspekty péče o seniory (Ondrušová, 2011, s. 14-15). V souvislosti se stářím je často zmiňován odchod jedince do starobního důchodu. Mnohdy také označovaný za jeden ze zlomových okamžiků v životě jedince. Každý člověk se v tomto období musí vyrovnat se změnou své vlastní sociální role. Během tohoto procesu pak každý jedinec prochází určitými životními fázemi.

Příprava na důchod - zpravidla jde o fázi přípravy na stáří samotné, kdy by si měl každý jedinec uvědomit a zvážit veškeré možnosti a výhody, které mu nová role starobního důchodce může přinést.

Bezprostřední reakce na změnu - jde o fázi, kdy jedinec opustí svůj určitý životní styl a nový si ještě nestačí vytvořit, zpravidla bývá nazýváno obdobím nejistoty.

Deziluze a postupné přizpůsobování - je fázi, kdy si jedinec uvědomuje, že mu chybí jeho pravidelná činnost, na kterou byl zvyklý, proto je nutné, aby zůstal aktivní a v kontaktu s lidmi.

Adaptace na nový životní styl - fáze, kdy si jedinec osvojí svůj nový životní styl, který přispívá k jeho životní spokojenosti (Příbyl, 2015, s. 24).

Co se týče pohledu na komplexní problematiku stáří a stárnutí, jistě víme, že každý z nás stárne. Možná si však nikdo z nás neuvědomuje, že jednou bude také potřebovat pomoc. Proto i ti, co jsou dnes mladí a mají dostatečné síly, by se měli občas zamyslet nad svým životem. Je stejně, jako u každého člověka, časově omezen a má také svůj závěr. Pokud si toto každý včas uvědomí, stane se pak citlivějším jak vůči seniorům v rodině, tak i v celé společnosti a za současné seniory i za své budoucí stáří převezme spoluodpovědnost. Mnohdy stačí jen pouhá pomoc v podobě profesní či privátní činnosti (Haškovcová, 2012, s. 42).

1.2 Ageismus

V dnešní moderní době je mnoho z nás, převážně však mladých lidí, mnohdy podprahově ovlivňováno masmédií. Do podvědomí je nám podsouván obraz mladého, zdravého, krásného a úspěšného jedince, kterého nezajímají zastaralé zkušenosti a vědomosti starších lidí, protože díky moderním technologiím si vše potřebné vyhledá online. Pojem ageismus byl poprvé použit americkým psychiatrem Robertem Butlerem v roce 1968 a v globálním překladu znamená věkově podmíněnou diskriminaci (Příbyl, 2015, s. 27).

Ageismus je jakýmsi prostředkem, kterým společnost propaguje pohledy na starší osoby za účelem setřesení části vlastní zodpovědnosti vůči nim. Lze jej celkově chápat jako proces systematického stereotypizování a diskriminace lidí právě pro jejich stáří, podobně jako je u rasismu a sexismu, které se vztahují k barvě pleti a pohlaví (Vidovičová, 2008, s. 111). Butler, jež byl od dětství vychováván prarodiči, si již tehdy všiml, že lidé očekávají od starších lidí automaticky špatné zdraví a senilitu, proto s nimi jednájí

nerovným způsobem. Provedenými výzkumy bylo dokázáno, že senilita je pouze projevem nemoci a ne součástí stáří. Ani samotný vztah mezi špatným zdravím a stárnutím není jednoznačný (Benešová, 2010). Pojmem thanafobie lze vyjádřit strach ze smrti, což je obecně řazeno mezi hlavní zdroje ageismu. „*Ageismus podle přístupu může být benevolentní, pozitivní, kdy úmyslem je seniory chránit, hostilní, který je vůči seniorům negativní, nepřátelský, a ambivalentní, kdy dochází k vzájemnému prolínání obou postojů*“ (Příbyl, 2015, s. 28).

Z pohledu Benešové v posledních několika letech výrazně stoupl zájem o ageismus, avšak dosud stále neexistuje ustálená definice tohoto pojmu (Benešová, 2010).

„*Ageismus je ideologie založená na sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu, manifestovaná skrze proces systematické, symbolické i reálné stereotypizace a diskriminace osob a skupin na základě jejich chronologického věku a/nebo na jejich příslušnosti k určité kohortě/generaci*“ (Vidovičová, 2008, s. 113).

Co všechno ageismus zahrnuje? Nejviditelnější, dalo by se říci až krajní podobou tohoto fenoménu je již zmiňovaná věková diskriminace. Lze konstatovat, že ageismus se projevuje i skrze stereotypní očekávání či přijímání předsudků těch druhých na základě jejich věku. Pod tento pojem by bylo možné zařadit i pouhé přesvědčení týkající se hodnocení jedné věkové skupiny nad druhou. Je třeba zmínit, že ageismus může mít i podobu pozitivních stereotypů a předsudků, mezi které můžeme zařadit například přehnané ochranné úcta a soucit vůči lidem určité věkové skupiny. Právě tyto mohou pak vyvolávat negativní pocity související s méněcenností či případnou podřazeností. Neopomenutou součástí dané problematiky je i fakt, že zmiňovaný výraz ageismus nelze spojovat pouze se seniory, ale snadným terčem se ve stejné míře mohou stát i mladí lidé (Benešová, 2010). Bylo by zavádějící se domnívat, že je tento fenomén rozvinut ve všech kulturách. Dalo by se říci, že lidé žijící na nižší společenské úrovni chovají všeobecně vyšší úctu a respekt ke starým lidem. Jednou z výjimek je Japonsko, kde je úcta ke starým lidem značná i přesto, že se jedná o velice civilizovanou zemi. Také Blízký východ je všeobecně význačný z pohledu svého postoje k seniorům. Je k nim nejen chována úcta, ale stáří je celkově považováno za vrchol života. Nebylo by žádoucí změnit ageistický postoj naší společnosti? Jednou z nabízejících se možností je začít ve své rodině. Vždyť tak jak my se chováme ke svým rodičům, tak se i naše děti budou chovat k nám a takový bude i jejich postoj ke stáří (Příbyl, 2015, s. 28).

2 PROTIPRÁVNÍ JEDNÁNÍ

Jednoduchou, laicky řečenou definicí tohoto pojmu je jednání člověka, které je v rozporu s danými právními předpisy společnosti. Lze také říci, že jde o porušení práva, které bez ohledu na vůli delikventa způsobuje určité sankční důsledky. Porušením práva rozumíme zpravidla delikt a člověk, který se deliktu dopustí, bývá označován za delikventa. „*Jde o vědomé a dobrovolné spáchání činu považovaného za společensky nebezpečný a zakázaného nějakým pravidlem stanoveným oprávněnou autoritou*“ (Jandourek, 2011, s. 12).

Lze vůbec jednoznačně určit, co je vlastně podnětem toho, že lidé jednají proti pravidlům? Vždyť každá společnost vyžaduje jistou organizaci společenských vztahů, jejich celkové uspořádání a koordinaci. Jednání lidí je tak v určitých činnostech zcela jednoznačně určeno právě zákonnými předpisy a jednotlivými právními normami. Právní normy samy o sobě nepostihují ani zdaleka veškeré společenské vztahy, jsou pouhými pomyslnými hranicemi pro chování a jednání člověka. Odvíjejí se však právě z chování, kterému se každý jedinec učí v průběhu svého života, jež je důležité pro kontakt s okolím a pro soužití s ostatními. Prokazatelně je zde úzká vazba mezi negativními projevy v rámci běžné společenské etiky a pevně stanovenými zákonnými normami. Normy poté fungují jako faktory determinující samotné jednání člověka, nutí jej se přizpůsobovat společnosti a jsou pak v diferencované formě jedinci přijímány. Stávají se základem pro jeho právní vědomí (Gillernová, Boukalová a kol., 2006, s. 9). Vše, co člověka nabádá k páčání závažnějších protiprávních deliktů, nebývá jednoznačně podmíněno jeho nízkým sociálním statutem. Vždyť i mnozí bestiální vražedci mohou pocházet ze vzdělaných rodin na vysoké úrovni, stejně tak jako z hlubokého sociálního dna. Rovněž majetkové delikty nepáchají pouze chudí a nevzdělaní lidé, jak by se člověku mohlo na první pohled zdát, ale i lidé s vysokoškolským titulem, majetní a doživotně finančně zajištění riskují a nastupují na dráhu zločinu (Novotný, 2006, s. 15). Lze obecně říci, že existuje spousta lidských činů, kterými jsou normy porušovány. Společností jsou pak více či méně respektovány a řazeny do různých kategorií v závislosti na míře provinění. Proto také není hned každé porušení zákona či pravidla zločinem. Tomu, co lze zařadit mezi činy, které jsou zakázány jen někdy, nebo jen v některých kulturách, říkáme - „mala prohibita“. Jde o provinění proti společenským normám, jako jsou např. předpisy upravující souboje či hry a autorská práva. Naopak tomu, co je označováno za všeobecné zlo téměř vždy a všude, říkáme - „mala in se“. Jde především např. o vraždy, znásilnění, ale i krádeže. Existují však také jednání,

kteřá jsou zákonem zakázaná, ale mnoho lidí se jich dopouští bez jakýchkoliv výčitek s pocitem, že nikomu nezpůsobí žádnou škodu, maximálně sobě. Jde např. o konzumaci lehkých drog či v některých zemích zakázané cizoložství (Jandourek, 2011, s. 14-15).

2.1 Vymezení pojmu protiprávního jednání

„Protiprávní jednání je chování právního subjektu, které spočívá v zaviněném porušení právní normy a za něž právní norma stanoví sankci“ (Hungr et al., 2012, s. 206).

Jde tedy o chování subjektu, které je podmíněno jeho vůlí. Pokud pak chování právního subjektu je na jeho vůli nezávislé, pak jde o protiprávní stav. Protiprávní stavy jsou výsledkem nezaviněného chování či událostí, jsou v rozporu s právem, a právní norma pak ukládá povinnost takový nepříznivý stav odstranit či napravit. Objektem porušení práva, které jsou upravovány a chráněny právními normami, mohou být společenské vztahy, zájmy a hodnoty, proti nimž směřuje protiprávní, společensky nebezpečné a škodlivé jednání. Zpravidla mezi tyto objekty lze zařadit např. lidskou osobnost, politická, pracovní, majetková práva a jiná práva občanů, společenské a státní zřízení, hospodářský systém. Protiprávní jednání je tedy výsledkem porušení právní povinnosti určitého subjektu. K tomuto porušení může obecně dojít buď aktivním jednáním - komisivně nebo zanedbáním toho, co mělo být učiněno - omisivně. Jedná se především o případy, kdy jsou porušeny obecně závazné právní předpisy, individuální povinnosti nebo jiné normy, které měl subjekt zachovávat. Subjektem porušení práva je ten, kdo má způsobilost k protiprávním úkonům. V trestním právu jím může být pouze příčetná fyzická osoba starší 15 let. Subjektem u správních deliktů může být jak fyzická, tak i právnická osoba s výjimkou přestupků, kde platí individuální odpovědnost od 15 let. Subjektivní stránkou porušení práva je zavinění. Zavinění je ze zákona dále děleno na úmyslné a nedbalostní. K subjektivní stránce lze zařadit i motivy, pohnutky a cíle uskutečňovaného chování daného subjektu. Jakékoli porušení právní povinnosti či její nesplnění se nazývá právním deliktem. Z hlediska právní teorie jsou právní delikty děleny na trestné činy, správní delikty a delikty disciplinární, pořádkové, občanskoprávní, ústavní a mezinárodněprávní (Hungr et al., 2012, s. 206-211).

„Trestný čin je definován v § 13 odst. 1 TZ, kde je uvedeno, že trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“ (Fryšták a kol., 2009, s. 33).

Aby mohlo být konkrétní jednání posuzované jako trestný čin, musí být naplněny znaky skutkové podstaty trestného činu. Prvním ze znaků je protiprávnost činu, který je v trestním zákoníku označen za čin trestný. Druhým jsou znaky uvedené v zákoně, neboli formální stránka trestného činu. Formální stránka je vyjádřena pomocí obligatorních znaků trestného činu v trestním zákoníku, což je objekt, objektivní stránka, subjekt a subjektivní stránka. Za trestný čin je považována též příprava k trestnému činu či pokus trestného činu, ale i organizátorství, návod a pomoc. Trestné činy se dle § 14 trestního zákoníku dále dělí na zločiny a přečiny (Fryšták a kol., 2009, s. 33).

„Zločiny jsou všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let“ (Zákon pro lidi.cz, 2009).

Správní delikt je společensky škodlivé porušení povinnosti, za níž je sankce ukládána správními orgány. Disciplinární delikt je jednání či opomenutí narušující kázeň či pořádek uvnitř společenské instituce. Pořádkový delikt je protiprávní jednání či nečinnost, kdy odpovědný subjekt nesplnil procesní povinnost uloženou příslušným právním předpisem. Z občanskoprávního deliktu vzniká oprávnění z odpovědnostního vztahu tomu, komu bylo protiprávním jednáním porušeno jeho právo. Ústavním deliktem je v českém právu velezrada prezidenta republiky a mezinárodněprávním deliktem je pak delikt jednotlivce či určitého státu podle mezinárodního práva (Hungar et al., 2012, s. 211-212).

2.2 Kriminogenní faktory a jejich členění

Obecně lze o kriminogenních faktorech hovořit v souvislosti s kriminalitou. Jde především o rizikové činitele a motivátory, které vyvolávají, usnadňují či podporují páchaní trestných činů. Tyto samotné faktory jsou velice různorodé, jejich působení se vzájemně prolíná, proto je v běžném životě nelze od sebe oddělovat. Celá řada kriminogenních faktorů vyplývá především ze společenského života a lze je proto členit na faktory v oblasti sociální, kulturní, politické, ekonomické a právní. Jsou jimi např. drogová závislost, alkoholismus, recidiva pachatelů trestných činů, nezaměstnanost a nechů pracovat, vliv

násilí a brutality v médiích a nedostatečné možnosti, jak vhodně trávit volný čas (Bouřa, 2007, s. 27-28).

Ve své knize pak Novotný za kriminogenní faktory označuje kromě individuálních dispozic jedince ještě slabý stát, proměnu nebo zhroucení základních hodnot člověka, rozpad a nefunkčnost rodiny a všeobecně se rozpínající zlo, jež vítězí při konfrontaci s dobrem.

Každý z faktorů posléze Novotný stručně zhodnotil svou tezí.

Slabý stát - čím slabší stát se společnosti jeví, tím je pak nebezpečnější lidské proviňování, čím je benevolentnější demokracie, pak snadněji se zneužívá a v neposlední řadě, čím je více nárokováno lidských práv a svobod, tím je menší ochota lidí plnit si své povinnosti a respektovat práva a svobody ostatních.

Proměnu nebo zhroucení základních hodnot - čím méně člověk přijímá z vnějšího prostředí, o to pak výrazněji prožívá vše uvnitř sebe, a čím se mu jeví atraktivnější vnějšek, o to více pak prožívá všednost.

Rozpad a nefunkčnost rodiny - pokud se člověk stane zlým, upoutá na sebe alespoň zájem veřejnosti. Společností je nenáviděn, bojí se ho a zároveň se musí o něho nějakým způsobem postarat, v podstatě pro něho něco udělat.

Rozpínající se zlo, jež vítězí při konfrontaci s dobrem - v podstatě hovoří o odrazu psychické bezmocnosti pachatelů, kteří si zpravidla volí své oběti podle bezmocnosti sobě vlastní (Novotný, 2006, s. 17- 41).

2.3 Viktimologie a viktimizace

Viktimologie jako nauka o oběti je zaměřena na popis a výklad interakce mezi pachatelem a obětí, zajištěním práv a nároků oběti, a to především z hlediska právních a psychologických aspektů (Gillernová, Boukalová a kol., 2006, s. 11). Jiný výklad pojmu viktimologie uvádí formulaci ve smyslu jakéhokoliv protiprávního jednání škodícího jak společnosti jako celku, tak i působícího újmu jednotlivci. Řadí sem všechna jednání poškozující či ohrožující osoby na životě, zdraví, majetku, cti či jiných právech. Obětí je pak člověk dotčený trestným činem (Novotný, Zapletal a kol., 2001, s. 128). Viktimologie především sleduje oběť s jejími biologickými, psychickými a sociálními vlastnostmi, vztahy mezi pachatelem a obětí před a v průběhu trestného činu, proces viktimizace a roli oběti v motivaci pachatele či v procesu odhalování, vyšetřování

a soudního projednávání, a také pomoc a ochranu obětem a způsoby jejich odškodnění. Hovoří-li viktimologie o oběti, pak má na mysli výhradně oběť trestného činu. „*Viktimizací rozumíme proces, ve kterém se člověk stává obětí trestného činu*“ (Gillernová, Boukalová a kol., 2006, s. 135-137). Co z nás vlastně dělá oběti trestných činů? V minulosti jeden z předních francouzsko-izraelských právníků Benjamin Mendelsohn rozlišil šest typů obětí: kompletně nevinná oběť, naivní oběť, riziková, dobrovolná oběť, provokující oběť, participující, spoluvinná oběť a simulující, falešná oběť. Později však bylo jeho tvrzení označeno za stupnici očerňující oběti. Hans von Hentig, další z průkopníků viktimologie, posléze kategorizoval oběti do třinácti skupin, podle jejich trvalých a neměnných vlastností: děti a mladiství, ženy, senioři, osoby s mentálním handicapem, imigranti, příslušníci minorit, mentálně narušení a traumatizované osoby, depresivní, lidé toužící po rychlém zbohatnutí, vztahově nestálé osoby, osamělí lidé, trýznitelé a výjimeční lidé. Z dnešního pohledu lze konstatovat, že sestavil spíše výčet zranitelných obětí, který by nebylo možné aplikovat na dnešní podmínky (Čírtková, 2014, s. 13-15). Proč se mnozí jedinci stanou zranitelnou obětí trestného činu, může být produktem mnoha okolností a zároveň souborem četné rozmanitosti faktorů, jak na straně oběti, tak i na straně pachatele. „*Je velmi pravděpodobné, že ani budoucí studie nepřispějí ke striktnímu vymezení pojmu vulnerability obětí*“ (Čírtková, 2014, s. 26).

Viktimizace zpravidla začíná útokem, jehož psychologické důsledky jsou jakýmsi úvodním dějem, na který navazují další zraňující události. Samotný proces viktimizace je rozčleněn do tří fází: primární, sekundární a terciární. Primární viktimizace je procesem zabývajícím se újmou způsobenou přímo pachatelem v rámci trestného činu. Patří sem např. tělesná zranění, škoda na majetku oběti, náklady na léčení či opravu zničených věcí, ušlý zisk, ale i ztráta pocitu bezpečí a narušení vlastní intimity. Sekundární viktimizace vzniká jako důsledek zkušenosti oběti s reakcí okolí na to, co se jí přihodilo. Může být způsobena např. necitlivým přístupem blízkých či známých osob, stejně jako osobami z řad profesionálů či reakcí médií. O terciární viktimizaci lze hovořit ve více souvislostech. Buď ji lze chápat jako dlouhodobé poškození oběti, kdy nenastává ani po delším časovém odstupu adaptace a návrat do běžného života. Nebo jde o proces, kde jsou poškozeny další, původně nezúčastněné osoby, např. pozůstalí (Gillernová, Boukalová a kol., 2006, s. 137-139).

3 TRESTNÁ ČINNOST A PREVENCE KRIMINALITY

Je možné konstatovat, že dnešní doba je v ledasčem horší, než byla doba dřívější. Dříve lidé neměli pancéřové dveře téměř u každého bytu a nepoužívali řetězy ze speciální oceli k připoutání svého kola na ulici. Snad možná proto, že si lidé více věřili. Jenže co hradby a úzké brány ve městech, které se na noc zavíraly? A co teprve přísné tresty i za „mírná“ provinění? „Oko za oko, zub za zub“ mimo jiné znamenají, že si lidé již v dobách dávných ubližovali, a to ne zrovna v malé míře. Nelze však jednoznačně soudit, že lidé byli v dřívějších dobách morálnější či zločinnější (Jandourek, 2011, s. 21).

Trestná činnost neboli kriminalita jako taková je z právního hlediska souhrnem trestných činů, které jsou spáchány za určité období na určitém území. Ukázka v příloze PI. Skutečnou kriminalitu lze rozdělit na registrovanou a latentní, neboli skrytou. Mezi registrovanou kriminalitu řadíme všechny trestné činy, které jsou nahlášeny a statisticky vedeny. Tvoří však jen pouhou část skutečné kriminality. Latentní kriminalita je pak ta část skutečné kriminality, která zůstává z různých důvodů neohlášena. Naopak z hlediska sociologického zahrnuje kriminalita kromě trestné činnosti i jednání, která nejsou přímo protiprávní, ale jsou společensky škodlivá a negativně ovlivňují život jedinců ve společnosti (Chalupová, Procházka, 2012, s. 12-13). Rizikové chování včetně kriminality úzce souvisí se stavem dané společnosti a zároveň jsou její trvalou součástí. Citlivě reagují na celospolečenské změny, problémy a způsoby, jakými je možné je řešit. Díky jejich popisu a hodnocení lze usuzovat o kvalitách společnosti a zároveň vyvíjet vhodné strategie sloužící k jejich regulaci a případnému dalšímu možnému vývoji (Mühlpachr, Vavřík, 2010, s. 99). Mezi rizikové chování je řazeno takové chování, v jehož důsledku dochází k nárůstu výchovných, sociálních, zdravotních či jiných rizik pro jednotlivce nebo společnost (Miovský, 2010).

Obecně lze říci, že celkový obraz kriminality v České republice se během devadesátých let výrazně přiblížil podobě kriminality v ostatních vyspělých zemích. Kriminalita se v průběhu uplynulého půlstoletí změnila jak ve smyslu kvantitativním, tak i kvalitativním. Popisované změny jsou v přímé úměře s reakcí na dynamický vývoj společnosti (Novotný, Zapletal a kol., 2001, s. 157).

Kriminalita se zpravidla koncentruje do velkých měst a průmyslových aglomerací s vysokým počtem anonymních a migrujících osob. Především obyvatelé měst jsou ohroženi pouliční kriminalitou, krádežemi, vloupáním, krádežemi vozidel nebo předmětů

z vozidel a loupežemi. Při trestné činnosti se zvyšuje bezohlednost a brutalita pachatelů. Významně narůstá trestná činnost spojená s drogami či jinými závislostmi, což dokazují policejní statistiky. „*Kriminalita se během minulých desetiletí stala masovým sociálním jevem*“ (Mühlpachr, Vavřík, 2010, s. 97). V souvislosti s pojmem prevence kriminality lze obecně propojovat všeobecné cíle preventivní práce. Jde především o to, aby se v určité normě udrželo chování členů společnosti, a to za použití především prostředků nesankční povahy (Chalupová, Procházka, 2012, s. 11). Prevenci kriminality lze v užším slova smyslu chápat jako soubor různorodých aktivit mimotrestního charakteru, snažící se odstranit, oslabit či neutralizovat kriminogenní faktory. Hlavním cílem prevence je zastavit růst protiprávního jednání či jej zmenšit. Aby bylo možné tohoto stavu docílit, je především důležité vhodně působit na faktory kriminality. Bránit podnětům a příležitostem k páčání protiprávního jednání, vhodně působit na potenciální pachatele i oběti a vytvářet zábrany proti páčání protiprávního jednání (Novotný, Zapletal a kol., 2001, s. 159).

3.1 Typologie pachatelů

Kriminologie jakožto věda o kriminalitě, chápe pojem pachatele nejen jako osoby, která se dopustila trestného činu, ale i osoby, kterou orgány činné v trestním řízení trestně nestíhají (Novotný, Zapletal a kol., 2001, s. 102).

Podle zákona č. 40/2009 Sb. je pak pojem pachatele přesně vymezen definicí:

„1/ Pachatelem trestného činu je, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.

2/ Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala“ (Zákony pro lidi.cz, 2009).

Typologie je označována za metodu umožňující rozčlenit pachatele trestných činů podle určitých kritérií či znaků do skupin. Pomocí této metody je pak možné jednotlivé skupiny charakterizovat pomocí určitého modelu, prototypu či konkrétního typu. Typ pak bývá

nejčastěji definován jako soubor vlastností, rysů či jiných znaků osobnosti, které jsou společné většímu počtu lidí a z nichž je poté možné vytvořit dílčí skupinu v rámci dané konkrétní typologie. Provedenými empirickými výzkumy je potvrzen fakt, že „čisté“ typy osobnosti jedince ve skutečnosti neexistují (Novotný, Zapletal a kol., 2001, s. 102-103). Co si lze představit pod pojmem osobnost pachatele, vysvětluje ve své knize Záhorská, která uvádí, že osobností jako takovou rozumíme vzorce myšlení, chování a emocí, které jsou typické pro jednoho konkrétního člověka, zároveň určují jeho osobní styl a ovlivňují jeho interakce s prostředím (Záhorská, 2007, s. 29). Mnohé z typologií pachatelů zdůrazňují především biologické, psychologické a sociologické charakteristiky pachatelů, avšak jejich ucelený a systematický přehled doposud chybí. Kriminologie často uvádí právě tato rozdělení. Mezi biologické typologie řadí např. Lombrosovu teorii o tzv. rozeném zločinci či konstituční typologii Kretschmera, založenou na stavbě těla člověka, podmíněnou morfologickými a fyziologickými funkcemi organismu. Mezi psychologické teorie pak jednu z nejznámějších teorií H. J. Eysencka - teorii rozdílného podmiňování, včetně jeho osobnostního dotazníku, obsahujícího i tzv. škálu kriminálního sklonu. Mezi poslední sociologickou teorii, vycházející ze zkoumání sociálního prostředí pachatele, procesu sociálního učení, jeho hodnotových orientací a sociálního začlenění je řazena např. teorie diferencovaného sdružování E. H. Sutherlanda (Novotný, Zapletal a kol., 2001, s. 104-107). Dnešní pachatelé se již markantněji neliší od průměru celé populace. Dochází k nárůstu podílu prvopachatelů a pachatelů, jejichž trestná činnost, byť někdy závažná, mívá epizodický charakter. Všeobecně lze konstatovat, že mezi pachateli roste podíl dětských, mladistvých a mladých dospělých (Mühlpachr, Vavřík, 2010, s. 97).

3.2 Nejčastěji páchané trestné činy na seniorech

K tomu stát se obětí protiprávního jednání může být člověk přímo předurčen, a to v několika ohledech. Za prvé podle toho, kdo vlastně je, jaké jsou jeho osobní vlastnosti a zda jej lze zařadit např. do skupiny vysoce rizikové. Za druhé podle volby míst a druhu společnosti, ve kterých se obvykle pohybuje. A za třetí, jak se chová a reaguje v okamžiku zločinu (Gillernová, Boukalová a kol., 2006, s. 148). Statistický přehled kriminality páchané na seniorech je součástí přílohy PII. Senioři patří k jedné z nejohroženějších skupin osob zejména v souvislosti s majetkovou trestnou činností. Stávají se často oběťmi podvodníků a zlodějů, kteří se pod různými záminkami dostávají nejenom do jejich těsné blízkosti, ale často přímo i do jejich domovů. Blíže popsáno

v příloze PIII. Podvody či krádeže je mnohdy připraví o jejich celoživotní úspory (Policie ČR, 2015). Výčet trestných činů, které jsou nejčastěji páchané na seniorech, uvádí ve své příručce pro seniory Venglářová, kdy mezi hlavní řadí:

- kapesní krádeže,
- krádeže vloupáním do bytů, rodinných domů, sklepů, rekreačních objektů a motorových vozidel
- loupeže
- podvody
- vydírání
- úmyslné ublížení na zdraví (Venglářová, 2007, s. 1-2).

Dále pak Venglářová člení situace podle míst, kde seniorům hrozí nebezpečí. Na nebezpečí hrozící doma, na ulici a v dopravních prostředcích.

Nebezpečí doma - domov je pro každého člověka místem, kde se cítí jistě a bezpečně, proto je někdy těžké si představit situaci, že i zde mu může hrozit nebezpečí. Mezi extrémně obtížné situace v domácím prostředí jistě patří násilí páchané blízkou osobou. Za další hrozící rizika lze uvést např. vniknutí cizí osoby na soukromý pozemek, ztráta klíčů, vpuštění cizí osoby do bytu - zpravidla pod různými záminkami či násilné vniknutí cizí osoby za přítomnosti majitelů.

Nebezpečí na ulici - k rizikům hrozícím na těchto místech patří např. procházky ve večerních hodinách a do odlehlých či opuštěných míst, nošení osobních věcí, dokladů a peněz na lehce dostupných místech, jako jsou vnější kapsy či kabelky volně zavěšené přes rameno a ponechané bez dozoru.

Nebezpečí v dopravních prostředcích - jde zpravidla o nepřehledné situace v tramvaji, vlaku, metru či autobuse, kterých nejčastěji využívají kapesní zloději. Za rizikové můžeme považovat např. vyhledávání prázdného kupé ve vlaku, cestování v přeplněném hromadném dopravním prostředku, ponechání věcí bez dozoru (Venglářová, 2007, s. 2).

Pokud jde o populaci seniorů, nesmíme v této oblasti opomenout také druhy násilí páchaného na seniorech. Jsou jimi především tělesné či psychické týrání, zanedbávání třetí osobou nebo zneužívání majetku a finančních zdrojů starší osoby, kam lze zařadit např. náhlý či bezdůvodný převod jejich majetku na jiné osoby, mimořádný zájem členů

rodiny o majetek seniora, nepřesná či žádná povědomost seniora o jeho vlastní finanční situaci, nerovnoměrnost mezi jeho příjmy (majetkem) a samotnou životní úrovní aj. (Webnode, 2013).

Tělesné týrání je vědomé způsobování fyzické bolesti, zraňování či fyzické omezování, ale i sexuální útok. Zpravidla způsobuje např. zlomeniny, podlitiny, oděrky nebo popáleniny.

Psychické týrání je zpravidla domácí násilí. Útok na důstojnost starého člověka se projevuje jeho ponižováním, psychickým nátlakem, nevhodným zacházením nebo nerespektováním jeho přání a potřeb.

Zneužívání majetku a finančních zdrojů starší osoby se týká např. zvýšeného zájmu rodiny o finance seniora, kdy jemu samotnému nezbyvají finance na jeho osobní potřebu, je viditelně špatně živen, nepřiměřeně oděn a jeho celková životní úroveň neodpovídá jeho reálným příjmům.

Zanedbávání třetí osobou je stavem, kdy senior zpravidla potřebuje speciální péči, je odkázán na pomoc jiných osob a jeho zdravotní stav či úroveň stravování tomuto stavu viditelně neodpovídá. Mezi tuto formu násilí je řazeno i vytváření sociální izolace seniora (Venglářová, 2007, s. 2).

3.3 Prevence kriminality

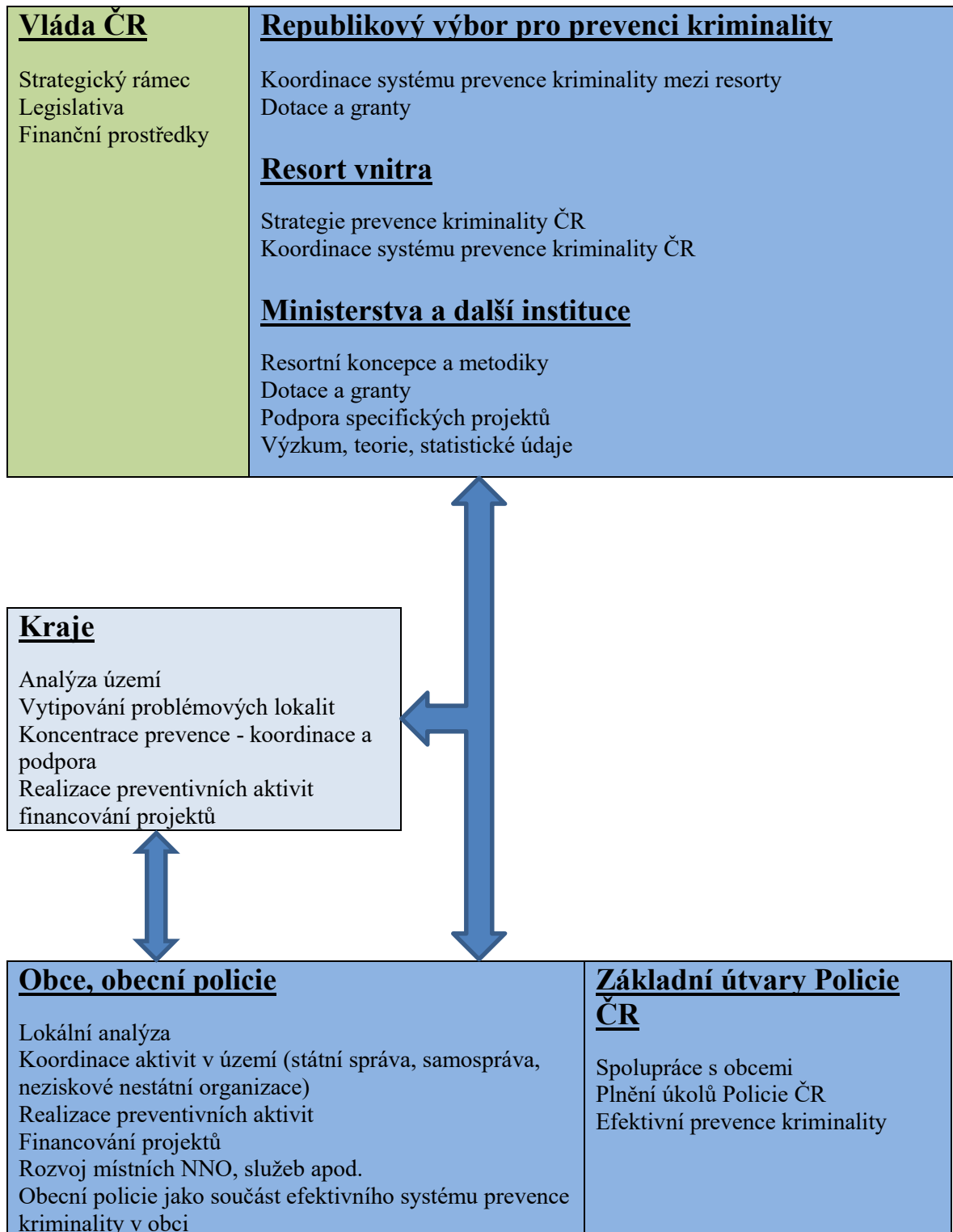
Obecně lze prevenci kriminality chápat jako pomoc realizovanou různými subjekty na různých stupních. Přičemž její hlavní úlohou je zabránit jakémukoliv protiprávnímu jednání ještě před tím, než k němu dojde, tedy protiprávnímu jednání předcházet (Chalupová, Procházka, 2012, s. 11).

Preventivní aktivity v této oblasti třídíme podle obsahového zaměření na sociální, situační a viktimologické. Sociální prevence se zaměřuje na sociální kriminogenní faktory a na jejich překonávání či jejich neutralizaci. Jde především o alkoholismus či jiné toxikomanie, nezaměstnanost, chudobu, bezdomovectví aj. (Novotný, Zapletal a kol., 2001, s. 159-160). Situační prevence je zaměřena především na odstraňování kriminogenních situací. Dále na omezování příležitostí pro pachatele v páchání protiprávního jednání a zvyšování rizika pro pachatele spočívajícího v jejich dopadení (Novotný, Zapletal a kol., s. 167). Viktimologická prevence se soustředí na využití viktimologických poznatků. Mnohé z těchto poznatků jsou uplatňovány při tvorbě

preventivních programů. Tento druh prevence je orientován hlavně na potenciální a skutečné oběti trestných činů. Zaměřuje se zpravidla na osvětu a poradenskou činnost, vštěpování zásad ochrany ohrožených osob (Novotný, Zapletal a kol. 2001, s. 174 -175). V České republice byly institucionální podmínky pro rozvoj preventivní politiky vytvořeny v roce 1993 zřízením Republikového výboru pro prevenci kriminality. Následně v roce 1996 byly na prevenci kriminality poprvé vyčleněny finanční prostředky a hlavním pilířem preventivní činnosti se stal Program prevence kriminality na místní úrovni realizovaný samosprávami obcí za přispění státní účelové dotace. Tento program byl realizován zpočátku pouze ve větších městech. Od roku 2004 do současnosti je realizován program Partnerství, který podporuje preventivní aktivity i v malých obcích. V programu Partnerství došlo také k posílení role Policie ČR. V současnosti spadá popisovaná problematika primárně pod resort Ministerstva vnitra ČR do oblasti Bezpečnosti a prevence (Chalupová, Procházka, 2012, s. 37). V rámci policejní prevence je uplatňován koncept nazývaný Community Policing. Jedná se o policejní práci orientovanou na komunitu, tzn. policejní činnost podřízenou potřebám komunity (obce), komunikaci mezi policií a společností a partnerství mezi formálními a neformálními příslušnými úřady na úseku ochrany veřejného pořádku, bezpečnosti a na úseku prevence. Smyslem tohoto konceptu je především to, aby policie zaměřovala své poslání při dohledu a kontrole nad kriminalitou nejen tím směrem, že ji bude potlačovat a trestat, ale i ve smyslu preventivním. Aby byla schopna plnit své poslání a úkoly podle aktuálních potřeb společnosti a ve spolupráci se samosprávou komunity i občanskými sdruženími (Novotný, Zapletal a kol., 2001, s. 185). Prevence kriminality bývá zpravidla dlouhodobou činností. Není však pouze záležitostí spadající do oblasti prosazování práva a trestní justice. Každá politika ovlivňující kvalitu života občanů, zejména rodin, dětí a mladých lidí, mívá na prevenci kriminality vliv. Efektivní strategie prevence kriminality vyžaduje kvalitní projekty prevence, dobrou analytickou činnost, kvalitní plánování, a také realizaci a hodnocení. Jelikož se trestná činnost rodí z více různorodých faktorů, je nezbytný koordinovaný a víceoborový přístup, v němž mají významnou roli státní orgány na všech úrovních. Dobře naplánované strategie týkající se prevence kriminality snižují míru protiprávního jednání, viktimizaci, celkově podporují bezpečnost ve společnosti a zlepšují kvalitu života občanů (Ministerstvo vnitra ČR, 2015).

Obr. č. 1

System prevence kriminality v ČR

Zdroj: Ministerstvo vnitra ČR, 2015

4 POMOC OBĚTEM PROTIPRÁVNÍHO JEDNÁNÍ

Protiprávní jednání či jiná traumatizující událost se může dotknout každého z nás. Kdokoli se může ocitnout v roli oběti, svědka nebo dokonce pozůstalého po oběti tragické události. Každý v takovéto situaci reaguje jiným způsobem. U některých lidí se mohou objevit i velmi silné stresové reakce, které jsou přirozenou odezvou na extrémní událost. Důležité je, aby člověk na zpracování a řešení situace nezůstal sám (Policie ČR, 2015).

Každá z obětí potřebuje cítit podporu, přijetí a respekt, a to nejen od svých blízkých ze svého okolí, ale také od profesionálů. Každý odborník či úřední osoba by měli být schopni oběti poskytnout adekvátní informace týkající se především jejich práv a srozumitelně vysvětlit průběh trestního řízení, případně ji poskytnout dostatečnou ochranu soukromí, pokud je to třeba. Oběť by měla mít pocit, že je v dobrých rukou lidí, kteří ji berou vážně, věří jí a celkově by se tak měla cítit v bezpečí. Neopomenutelnou součástí pomoci je pak seznámit oběti i s možnou pomocí ze strany státu v rámci institutu odškodnění a peněžité pomoci obětem, což pak může u těchto osob posílit pocit, že právo stojí na jejich straně (Gillernová, Boukalová a kol., 2006, s. 163). V souvislosti s pomocí je též třeba zmínit nejfrekventovanější zařízení a instituce, které toto zajišťují. Jde především o úřady a sociální služby, poradenská pracoviště, krizová centra a linky důvěry, služby zdravotnických zařízení a justici.

- *Úřady a sociální služby*

městské a obecní úřady, kde mají klienti k dispozici především sociální odbory, které poskytují služby a dávky sociální péče, pečovatelskou službu, sociálně-právní poradenství aj. Magistráty a okresní úřady, které poskytují obdobné služby prostřednictvím svých referátů sociálních věcí a zdravotnictví, zřizují ústavy sociální péče, zařízení sociální péče aj., někdy také prostřednictvím ústavu sociálních služeb zajišťují péči v domovech pro seniory, ústavech pro osoby handicapované, pečovatelskou službu, rodinné poradny, rehabilitační stacionáře, resocializační centra, socioterapeutická centra, azylové domy, denní či týdenní stacionáře aj.

- *Poradenská pracoviště, krizová centra a linky důvěry*

rodinné poradny, které jsou zařízeními sociální intervence, poskytují konzultace klientům, kteří mají problémy v osobních, partnerských a mezilidských vztazích či žijí osaměle. Krizová centra jako zařízení zaměřená na psychosociální pomoc lidem v tíživé životní

situaci. Občanské poradny, které vznikají většinou jako občanská sdružení, nabízející bezplatnou, nezávislou, důvěrnou a nestrannou pomoc a poradenství klientům při řešení jejich obtížných životních situací - např. Bílý kruh bezpečí, krizové linky, linky důvěry aj.

- *Zdravotnická zařízení*

nemocnice, léčebny, ambulantní zařízení aj., významnou službou je pomoc záchranné služby a zdravotnická pohotovost a další zařízení jako např. psychiatrické ambulance, agentury domácí péče (home care), hospice, kontaktní centra, okresní hygienické stanice ve smyslu poradenské činnosti související především s ochranou zdraví aj.

- *Justice*

městská a obecní policie, Policie ČR, advokátní kanceláře, notáři, soudy, státní zastupitelství, kancelář prezidenta republiky - odbor styku s veřejností, veřejný ochránce práv, Český helsinský výbor - nevládní nezisková organizace pro lidská práva aj. (Vodáčková a kol., 2002, s. 502 -514).

4.1 Laická a psychologická pomoc

Stáří patří mezi období lidského života, které rozhodně není ušetřeno krizových situací či událostí. Přirozené zdroje pomoci a podpory se vytrácejí, staří lidé přichází o své vrstevníky, přátele, sourozence nebo životního partnera a zpravidla jim pak nezbyvá nic jiného, než se ve své těžké životní situaci obrátit o pomoc na některé z krizových pracovišť nebo prostřednictvím telefonu na pracovníka linky důvěry (Vodáčková a kol., 2002, s. 292). Pomoc obětem by se měla všeobecně snažit narušit kruh násilí a snížit jejich zranitelnost (Gillernová, Boukalová a kol., 2006, s. 164). S laickou pomocí lze úzce pojít zpravidla pomoc blízkých osob samotné oběti, jejich příbuzné a přátele. Fáze, kdy je oběť ochotna řešit krizi s rodinou a přáteli je důležitou součástí vyrovnávacího procesu. Zároveň je na ni možné nahlížet dvojím úhlem pohledu. Buď jedinec zcela přirozeně se svými blízkými hovoří o tom, co se mu děje a ideálně s nimi probírá vše, včetně svých potřeb, nebo si právě oni všimnou, že není něco v pořádku. Pomoc blízkých má jistě v životě člověka svůj význam, ale má zároveň i svá úskalí a meze. Ve snaze pomoci druhému se člověk může z úzkosti chovat manipulativně. Lehce také přehlédne „zdravou“ míru přátelské pomoci či účasti a díky ní se pak může dostat do zajetí svého vlastního nereálného očekávání. Toto bývá okamžikem, v němž může člověk přehlédnout vhodnost řešení problému právě na linii odborné. Jednou z dalších možností laické pomoci

je schopnost využít potenciálu přirozené komunity. Pojmem přirozená komunita rozumíme zpravidla nějaké společenství lidí žijících ve stejné lokalitě, patřících do stejné zájmové skupiny nebo církevního či jiného společenství. V komunitě se pak setkávají jedinci různých věkových kategorií, kteří si vzájemně předávají mnoho cenných rad či životních zkušeností. Přirozená síla komunity dokáže nenásilnou formou podpořit právě ty jedince, kteří mají problémy a potřebují je řešit. Mnohdy může jít jen o pouhou podporu, radu, přítomnost či účast nebo zájem a radost ze sdílení společných hodnot či problémů (Vodáčková a kol., 2002, s. 50-51). Psychologickou pomoc lze řadit mezi formy odborné pomoci. Jednou z psychologických metod pomoci je zásada jednání s obětí.

- Poskytnout oběti dostatek informací nejen o průběhu vyšetřování, o jejích právech, místech vyhledání další pomoci či podpory.
- Normalizovat prožívání oběti a ujistit ji, že její reakce jsou zcela v pořádku a patří ke snaze lidské psychiky vyrovnat se s prožitým traumatem. Je třeba oběť ujistit, že je možné život vrátit zpět tam, kde jej měla před zločinem, a že existují lidé, kteří jsou připraveni jí v této cestě pomoci.
- Vypracovat strategie posílení pocitu bezpečí. Může jí být pouhá přítomnost přátel, vhodné zabezpečovací zařízení atd.
- Dát najevo důvěru, nezpochybňovat její příběh.
- Chovat se empaticky, dát najevo pochopení pro obavy, výčitky a případný stud oběti.
- Komunikovat s obětí jasně, přehledně, dát jí najevo svůj respekt a úctu (Gillernová, Boukalová a kol., 2006, s. 166-167). Blíže uvedeno v příloze PIV.

4.2 Právní ochrana

Podoba násilí páchaného na seniorech může mít různé formy. Mezi časté patří působení fyzických, nebo psychických útrap, či násilné nucení k určitým úkonům. Zpravidla se může jednat o nucení k podpisu listin či změně závěti, omezení starého člověka v jeho svobodném pohybu, bránění mu v kontaktu s ostatními vrstevníky nebo účasti na náboženských obřadech, až po útrapy ve formě neposkytování odpovídající stravy, péče, ošacení či léků, ale také obohacování na jeho úkor. Veškeré tyto projevy násilného chování mohou mít podobu buď jednorázových útoků, nebo naopak může jít o pokračující a déletrvající projevy (Durdík, 2013, s. 32-33).

Z hlediska práva hmotného, může páchané násilí vůči seniorům v současné době naplňovat zákonné znaky nejméně 32 trestných činů. Samotný výčet skutkových podstat je obsažen ve zvláštní části trestního zákoníku. Konkrétně se tak může jednat zejména o trestné činy namířené proti životu jako např. vražda dle § 140, zabití dle § 141, usmrcení z nedbalosti dle § 143 a účast na sebevraždě dle § 144 trestního zákoníku. Trestné činy proti zdraví např. těžké ublížení na zdraví dle § 145 či ublížení na zdraví dle § 146. Trestné činy proti svobodě např. zbavení osobní svobody dle § 170, omezování osobní svobody dle § 171, loupež dle § 173, vydírání dle § 175 trestního zákoníku. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti např. znásilnění dle § 185 a sexuální nátlak dle § 186 trestního zákoníku. Trestné činy proti rodině např. zanedbání povinné výživy dle § 196, týrání svěřené osoby dle § 198 a týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 trestního zákoníku. Trestné činy namířené proti majetku např. krádež dle § 205, zpronevěra dle § 206, neoprávněné užívání cizí věci dle § 207, podvod dle § 209, zatajení věci dle § 219 a poškození cizí věci dle § 228 trestního zákoníku. Či trestné činy narušující občanské soužití např. nebezpečné vyhrožování dle § 353 a nebezpečné pronásledování dle § 354 trestního zákoníku (Durdík, 2013, s. 33).

„Senior, jemuž bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma, nebo na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil, má podle § 43 tr. řádu v rámci probíhajícího trestního řízení postavení poškozeného, pročež je nadán všemi procesními právy, s nimiž zákon toto postavení spojuje“ (Durdík, 2013, s. 45).

Od 1.8.2013 v souvislosti s účinností zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, je pak takový senior, stejně jako např. pozůstalý manžel, druh, registrovaný partner, osvojenec, osvojitel, příbuzný či sourozenec po oběti, které byla trestným činem způsobena smrt, dle § 2 odstavce 2 a 3 současně obětí a zároveň i adresátem práv deklarovaných tímto zákonem (Durdík, 2013, s. 45). Za oběť trestného činu je dle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, považována každá osoba, která se cítí být obětí spáchaného trestného činu, pokud nevyjde najevo opak. Na postavení oběti nemá vliv, zda byl pachatel zjištěn či ne a ani to, zda byl pachatel trestně odpovědný nebo nebyl. Obětí trestného činu může být pouze fyzická osoba. Zákon dále upravuje práva obětí a také stanoví, aby s obětí bylo zacházeno citlivě, s respektem k jejím individuálním potřebám a s přihlédnutím k povaze trestného činu. Zákon ještě mimo jiné připisuje zvláštní práva zvláště zranitelným obětem. Do této kategorie řadí oběti mladší 18 let, oběti s fyzickým, mentálním

či psychickým handicapem nebo smyslovým poškozením, oběti trestného činu obchodování s lidmi, trestného činu v sexuální oblasti nebo trestného činu zahrnujícího násilí či pohrůzku násilí, pokud je zde zvýšené riziko vzniku druhotné újmy. Dle výše zmíněného zákona č. 45/2013 Sb., má každá oběť trestného činu právo na poskytnutí odborné pomoci, které poskytují subjekty zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů. Pomoc jako taková zahrnuje psychologické služby, sociální poradenství, právní pomoc, poskytování právních informací a možnost účasti v programech sloužících k obnově vztahů či nápravě vzniklé újmy. Pro získání jakékoli výše uvedené formy pomoci je důležité a nutné si o ni požádat. V průběhu trestního řízení je možné využít důvěrníka či zmocněnce. Důležitou formou pomoci je např. pomoc finanční, tedy možnost získání peněžité pomoci a uplatnění náhrady škody. Obětem trestných činů pomáhají v rámci systému pomoci již od roku 2010 policejní psychologové a speciálně vyškolení krizoví intervenenti. Systém pomoci obětem trestných činů vznikl v Policii ČR za účelem zlepšení situace související s přístupem policie ČR k obětem. Zaměřuje se především na snížení rizika sekundární viktimizace a prevenci rozvíjejících se posttraumatických symptomů, dále pak na pomoc v zátěžových situacích spojených s trestním řízením či zprostředkováním následné odborné pomoci v některých zařízeních ze stran externích organizací. Samotná pomoc spočívá zejména v poskytování krizové intervence obětem TČ z řad odborníků, poskytování informací o možnostech následné psychologické, psychosociální a sociálně právní pomoci v externích organizacích, případně pomoc s jejich samotným zprostředkováním v těchto organizacích (Policie ČR, 2015).

4.3 Organizace poskytující pomoc

Kam je možné obrátit se o radu a pomoc uvádí ve své příloze Venglářová a formuluje ji takto:

- při fyzické újmě je nutné se obrátit na lékaře či zdravotnické zařízení
- útok či týrání je třeba oznámit na Policii
- v dalších případech je možné kontaktovat sociální odbor městského či obecního úřadu.

Organizace zabývající se problematikou seniorů

- Život 90, provozuje nonstop linku Senior, telefon 222333999, www.zivot90.cz

- Alzheimerovská společnost, zabývá se péčí o nemocné demencí a nabízí pomoc bezradným pečovatelům, telefon 283880346, www.alzheimer.cz
- Svaz důchodců, právní a sociální poradny Svazu důchodců Praha, telefon 272930240, dále kraje
- Občanské poradny (Venglářová, 2007, s. 2-3).

Poradenství a pomoc obětem trestných činů obecně nabízejí např.:

Bílý kruh bezpečí - nezisková nestátní organizace, která poskytuje v ČR odbornou, bezplatnou a diskrétní pomoc všem obětem trestných činů. Pomoc poskytují odborní poradci, především právníci, psychologové a sociální pracovníci. Informace o pomoci poskytuje na nepřetržitě telefonní lince 257317110 nebo internetové adrese www.bkb.cz (Bílý kruh bezpečí, 2007).

Asociace občanských poraden - sdružuje v současné době 38 občanských poraden, jejich detašovaných pracovišť a kontaktních míst, celkem v 76 místech ČR. Občanské poradny poskytují nezávislé, odborné, nestranné a bezplatné sociálně odborné poradenství (Asociace občanských poraden, 2010).

Viktima - občanské sdružení poskytující pomoc obětem trestné činnosti. Zabývá se zároveň i prevencí trestné činnosti a dále např. informační, poradenskou a právní činností, svým klientům pomáhá při sepsání trestního oznámení, poskytuje bezplatné poradenství před zahájením trestního řízení i v jeho průběhu, zastupuje klienta formou zmocnění, zajišťuje případný doprovod v obtížných situacích, především mládeži či seniorům (Občanské sdružení Viktima, 2016).

Dona linka - jde o specializovanou nepřetržitou celostátní službu telefonické krizové pomoci pro osoby ohrožené domácím násilím, jejímž zřizovatelem je organizace Bílý kruh bezpečí. Pomáhá lidem ohroženým domácím násilím, ale i těm, kteří se stanou jeho svědky. Linka funguje na telefonním čísle 251511313 (Dona linka, 2007).

Zlatá linka seniorů - jedná se o bezplatnou linku důvěry pro seniory. Mimo jiné poskytuje volajícím také praktické informace a doporučení z oblasti medicíny, práva, psychologie, systému sociální podpory a pomoci v oblasti trávení volného času. Linka je provozována na telefonním čísle 800200007 (MPSV, 2008).

5 SOCIÁLNÍ PEDAGOG A JEHO POSTAVENÍ V SYSTÉMU

Celkový pohled na profesi sociálního pedagoga v porovnání např. s klasickým pedagogem není jednoduchý, ani zcela jednoznačný. Místa, kde všude může člověk s profesí sociálního pedagoga působit, jsou mnohem rozmanitější a zpravidla nejsou časově srovnatelná se školou. Sociální pedagog nerealizuje svou činnost prostřednictvím předem daných učebních plánů či předmětové osnovy. Jeho práce je velice blízká profesím učitele, psychologa či psychoterapeuta, ale v žádném případě nelze říci, že by je nahrazovala (Kraus, Poláčková, 2001, s. 34).

Sociální pedagog neboli jinak nazývaný odborník pomáhajících profesí by měl mít osobnostní předpoklady, které mu zajistí schopnost pracovat s lidmi. Mezi osobnostní předpoklady zejména patří schopnost porozumět, aktivně naslouchat, efektivně komunikovat, projevit empatii, altruismus, poskytnout podporu a pomoc, ale i schopnost reálně diagnostikovat a rozlišit aktuální problém od dlouhodobého (Bakošová, 2008, s. 198). Ač bylo do současné doby vynaloženo mnoho úsilí o to, aby byla profese sociálního pedagoga zařazena do katalogu prací, dosud v něm však chybí. Tam, kde by měli pracovat sociální pedagogové, se zpravidla setkáváme s pracovníky označovanými za vychovatele. „*Jak do Zákona o výchovných pracovnících, tak do Zákona o sociálních službách se podařilo pouze zakomponovat, že absolvování studijního oboru Sociální pedagogika je dostačující kvalifikací pro výkon daných profesí v obou rezortech*“ (Kraus, 2014, s. 44).

Profese sociálního pedagoga představuje možnosti uplatnění v široké oblasti mnoha resortů.

- Resort školství, mládeže a tělovýchovy

např. družiny, školní kluby, domovy dětí a mládeže, domovy mládeže, dětské domovy, střediska volného času, školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy, instituce výchovného poradenství (včetně výchovného poradce ve školách), systémy preventivně výchovné péče (koordinátor prevence, metodik prevence, krizová centra či střediska pro mládež), sociálně výchovná a osvětová činnost zaměřená na seniory atd.

- Resort spravedlnosti

např. oblast penitenciární a postpenitenciární péče jako vychovatelé v nápravných zařízeních, věznicích, institut probačního pracovníka atd.

- Resort práce a sociálních věcí

např. sociální asistenti, kurátoři pro mládež, sociální zařízení zaměřené na péči o seniory, sociální zařízení zaměřené na specifickou péči o imobilní seniory či seniory s různými druhy demence, ústavy sociální péče atd.

- Resort vnitra

např. utečenecké tábory, okrsková služba nebo nápravná zařízení

- Oblast církevních, společenských a neziskových organizací

např. instituce péče o mládež, nadace, instituce humanitární, charitativní, střediska křesťanské pomoci aj. (Kraus, 2014, s. 46).

5.1 Sociální hlediska pedagogické profese

Sociální práce, jako jedna ze společensko-vědních disciplín se v ledasčem za poslední roky změnila. Zásady, které lze pojit k moderní sociální práci, je možné také obecně vnímat jako zásady, uplatňované v práci ostatních vědních disciplín, jakožto i v pedagogice, jako vědě o výchově (Mühlpachr, Vavřík, 2010, s. 52). Sociální práce je orientovaná na pomoc jedincům v krizových fázích jejich života či při jejich patologickém průběhu. Klienti se tak setkávají s celou řadou profesionálů, sociálních pracovníků, kteří je nějakým způsobem ovlivňují. Významnou roli v tomto procesu zastává i pedagog. Právě kvalifikovaný učitel by měl mimo výchovně vzdělávacích funkcí plnit řadu dalších funkcí, jako je diagnostická, poradenská, informační, konzultační či koordinační.

- Diagnostická funkce

je založena na nepřetržitém pozorování chování a jednání jedince, na sledování jeho reakcí na běžné i stresové situace. Uzavřenost člověka, jeho nekomunikativní postoje, stejně jako agrese, neadekvátní verbální projevy tak mohou např. indikovat přítomnost patologie.

- Poradenská funkce

představuje poskytnutí pomoci, podporu a pochopení problému, se kterým se jedinec obrací na svého učitele. Pedagog se sociálním cítěním jedincovo očekávání splní, i když nevyřeší a je pouze na učiteli, jak se se svojí rolí poradce vyrovná. Je nutné, aby učitel znal základní pravidla sociální práce.

- Informační funkce

je mnohdy provázána řadou faktorů odrážejících se ve vztahu učitele a rodiče. Učitel je zpravidla rodiči chápán jako vychovatel či vzdělavatel, ale ne jako poradce. Rodiče dokáží velmi často vnímat např. medicínská varování, ale naopak někdy výrazně podceňují varování výchovná.

- Konzultační funkce

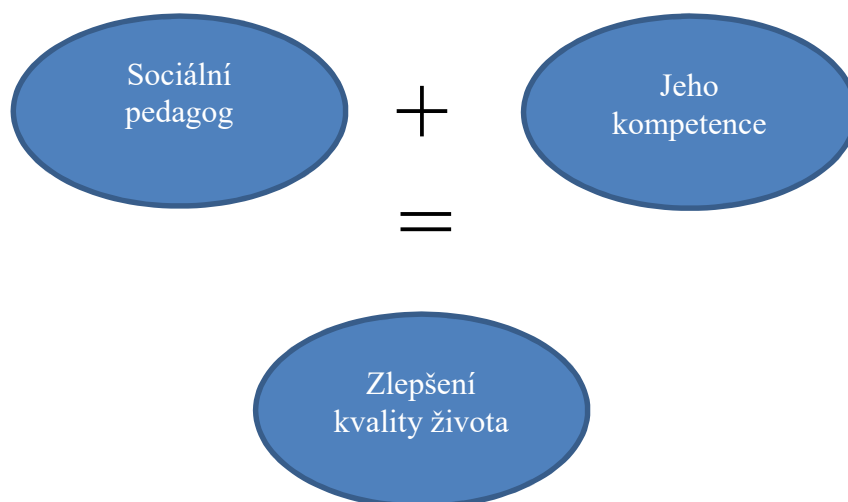
představuje intervenční techniky, kterými se učitel snaží pomoci i rodičům v souvislosti s řešením určitého patologického problému.

Se sociálními hledisky pedagogické profese jsou úzce spojeny také sociální kompetence. „Ve vztahu k učiteli je sociální kompetence chápána jako schopnost vhodného učitelského chování a jednání, umění vnímat procesy skupinové dynamiky, vhodně na ně reagovat a usměrňovat je“ (Mühlpachr, Vavřík, 2010, s. 52-54).

Obr. č. 2

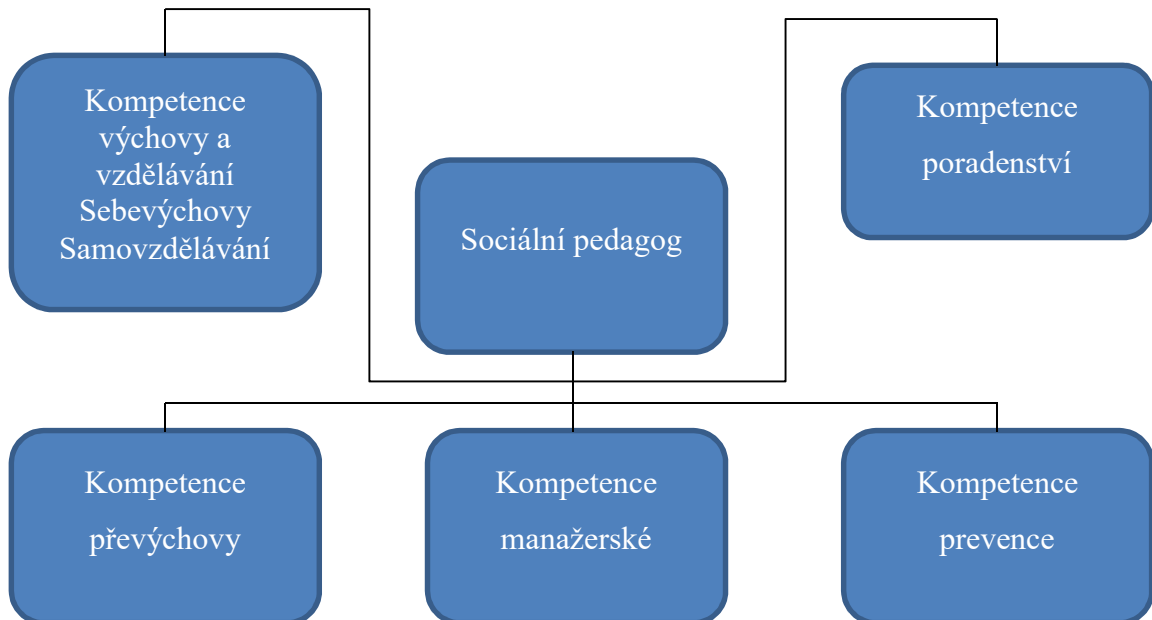
Všeobecné kompetence sociálního pedagoga

Sociální pedagog

Obr. č. 3

Specifické kompetence sociálního pedagoga

Zdroj: Bakošová, 2006, s. 25

5.2 Využití profese sociálního pedagoga pro populaci seniorů

Každou profesi je možné charakterizovat z několika hledisek. Pro pomáhající profese jsou nejdůležitějšími hlediska psychologická a sociologická. Psychologická hlediska sledují individuální charakteristiky a osobnostní předpoklady sociálního pedagoga, především pro jeho úspěšný výkon profese a psychologické otázky samotné přípravy na ni. Sociologická hlediska zahrnují problematiku společensko-ekonomické, kulturní a politické podmíněnosti vzniku, významu a také působení profese. Hlavním jádrem zájmu je především oblast vztahů ovlivňujících přípravu na toto povolání a společenské souvislosti jeho naplňování v praxi. Sociální pracovník působící na profesionální úrovni především řídí a organizuje výchovný proces a působí na subjekty výchovy ve dvou směrech:

Integračním - zde se sociální pedagog převážně soustředí na jedince, kteří potřebují odbornou podporu a pomoc. Jde např. o osoby nacházející se v krizových situacích, psychicky, sociálně nebo psychosociálně ohrožené, které jsou pro ostatní ve svém okolí překážkou.

Rozvojevém - zde pak role sociálního pedagoga zpravidla spočívá v podpoře a upevňování rozvoje osobnosti jedince. V tomto směru jde o nalezení správné cesty ke zdravému životnímu stylu a vhodnému naplňování volného času. V samotné podstatě je možné hovořit o sociální prevenci, která se týká celé populace (Kraus, 2008, s. 197-199). Sociální pedagog je tvůrcem především vzdělávacích aktivit pro děti, mládež a dospělé, ale také pro jejich rodiče, samotné jednotlivce, skupiny nebo dokonce celé komunity (Bakošová, 2006, s. 25). Kraus pak ve své knize uvádí několik případů, kde je možné uplatnit profesi sociálního pedagoga v přímé souvislosti se seniorskou populací.

- V rezortu školství, mládeže a tělovýchovy - jako pracovník sociálně-výchovné a osvětové činnosti zaměřené na seniorskou populaci.
- V rezortu práce a sociálních věcí - jako pracovník uplatňující se v institucích sociálně-výchovné péče o seniory (Kraus, 2008, s. 205).

Soubor činností sociálního pedagoga je velice rozmanitý a pestrý. Prolínají se zde činnosti vyžadující plnou aktivitu jedince až po situace, kdy jde v podstatě o jeho pouhou přítomnost, jako např. noční služby v některých zařízeních. Práce sociálního pedagoga má však zpravidla povahu výchovného působení ve volném čase. Sociální pedagog vytváří podmínky pro hodnotné volnočasové aktivity, poradenskou činnost na podkladě diagnostiky a sociální analýzy problému a situace, v níž se vychovávaný jedinec nachází. Mezi další jeho činnosti patří resocializační a reedukační péče i terénní práce, jako např. depistáže a screening. Veškerá pracovní činnost sociálního pedagoga je zpravidla zaměřena na děti a mládež, dospělé a staré lidi (Kraus, 2014, s. 44-45). V souvislosti s touto profesí je třeba zmínit i profil samotného člověka, který se chce danému povolání věnovat. Jedinec by měl mít vědomosti v oblastech např. pedagogiky, psychologie, sociologie a filozofie, dále pak biologie člověka, somatologie, z oblasti sociální politiky, práce a práva. Měl by ovládat i některé ze speciálních vědomostí jako např. z oborů sociální pedagogiky, pedagogiky volného času, metod sociálně výchovné práce, teorie komunikace, organizace a řízení výchovy ve volném čase, z oblasti managementu, personalistiky aj. Jedinec by měl být dále mimo vědomostí vybaven také souborem dovedností a osobnostními předpoklady důležitými pro výkon tohoto povolání (Kraus, 2014, s. 45).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 METODY A CÍLE VÝZKUMU, STANOVENÍ HYPOTÉZ

Cílem výzkumu bakalářské práce je zjištění míry zkušeností a informovanosti seniorů v oblasti Kutnohorska v souvislosti s problematikou protiprávního jednání, které je na nich páchané.

S ohledem na předem stanovený cíl své práce jsem si následně zvolila metodu kvantitativního výzkumu. Kvantitativní výzkum je výzkumem, který umožňuje získání jednoznačného vyjádření výzkumných údajů v číselné podobě. Zjišťuje zpravidla míru, množství či frekvenci výskytu zkoumaných jevů. Veškeré číselné údaje se dají matematicky zpracovávat. Jednou z metod matematického zpracování je buď sčítání, výpočet průměru nebo vyjádření v procentech. Mezi další metody matematického zpracování patří matematická statistika, s jejíž pomocí lze vyjádřit směrodatnou odchylku, korelační koeficient, statistickou významnost rozdílu mezi dvěma či více výsledky aj. Hlavním cílem výzkumníka je roztrždit získané údaje a vysvětlit příčiny existence nebo změn zkoumaných jevů (Gavora, 2008, s. 34-35).

Dle Chrásky se v kvantitativně orientovaném pedagogickém výzkumu řeší jeden či více zpravidla souvisejících problémů, které pak představují řadu navzájem propojených kroků a činností. „*Jednotlivé výzkumy se mohou navzájem lišit co do posloupnosti jednotlivých realizovaných činností, ale základní schéma postupu bývá následující:*

- *stanovení problému,*
- *formulace hypotézy,*
- *testování (verifikace, ověřování) hypotézy,*
- *vyvození závěrů a jejich prezentace“* (Chráska, 2007, s. 12).

Na základě předem stanoveného cíle své práce a po předchozím prostudování odborné literatury jsem si následně stanovila tyto hypotézy:

H1: Domnívám se, že více než 70% respondentů - seniorů se dozvědělo o nějaké formě protiprávního jednání.

H2: Domnívám se, že více než 50% seniorů je známo, jak se mají chránit, aby se nestali obětí protiprávního jednání.

H3: Domnívám se, že více než 40% seniorů, v případě, že by se stali obětí protiprávního jednání, vyhledá pomoc přímo u Policie ČR.

H4: Domnívám se, že více než 60% seniorů v oblasti Kutné Hory je přesvědčeno, že nejčastějším protiprávním jednáním páchaným na nich, jsou krádeže.

H5: Domnívám se, že více než 70% seniorů není známý pojem profese sociální pedagog.

Hypotézy jsou výroky vyjádřené oznamovací větou, vyjadřují vztah mezi dvěma proměnnými a musí být empiricky ověřitelné (Chráska, 2007, s. 17-18).

Pro získání dostatečných informací ke svému výzkumu jsem zvolila jednu z explorativních výzkumných metod, a to metodu dotazníkového šetření. Dle Pelikána „*předností explorativní metody je její dostupnost. Některé z technik, vycházející z tohoto přístupu (např. dotazník a anketa), mohou oslovit větší počty respondentů, a tak získat velké množství dat, z něhož lze zjistit základní tendence vazeb mezi proměnnými*“ (Pelikán, 2007, s. 103).

Pro tvorbu praktické části jsem volila konstrukci nestandardizovaného vlastního dotazníku, anonymní formou a s ohledem na respondenty, které tvořila populace seniorů, jsem zvolila typ uzavřených otázek. Respondentům nabízely možnost výběru z předem jasně stanovených variant odpovědí. Při tvorbě dotazníku jsem vycházela z vlastních výzkumných otázek:

1. Dozvěděli se seniori někdy o nějaké formě protiprávního jednání?
2. Je seniorům známo, jak se mají chránit, aby se nestali obětí protiprávního jednání?
3. Vyhledají seniori pomoc přímo u Policie ČR v případě, když by se stali obětí protiprávního jednání?
4. Domnívají se seniori v oblasti Kutné Hory, že nejčastější formou protiprávního jednání páchaného na nich, jsou krádeže?
5. Znájí seniori pojem profese sociální pedagog?

Samotný dotazník je členěn do tří částí. V části první oslovuji respondenty - seniory, kde se jim osobně představuji, seznamuji je s tématem své bakalářské práce a zároveň je žádám o spolupráci při vyplnění dotazníku. Součástí první části je také upozornění, že se jedná o zcela anonymní dotazník, kdy veškeré získané informace touto metodou

budou výhradně využity k mým osobním výzkumným účelům a zpracování v praktické části mé bakalářské práce.

Druhou část tvoří tzv. identifikační otázky. Jde o otázky zaměřené na pohlaví, věk a informace týkající se bydlení respondentů.

Třetí část je tvořena 13 uzavřenými otázkami souvisejícími s protiprávním jednáním a profesí sociálního pedagoga. Respondenti měli v 11 otázkách možnost výběru pouze z jedné varianty odpovědi a ve 2 zbývajících otázkách měli možnost označit i více variant odpovědí. Vzor použitého dotazníku je uveden v příloze PV mé bakalářské práce.

6.1 Výběr respondentů

Jako cíl výzkumu své bakalářské práce jsem si stanovila zjistit míru zkušeností a informovanosti seniorů v oblasti Kutnohorska v souvislosti s problematikou protiprávního jednání, které je na nich páchané. Oblast Kutnohorska zahrnuje seniory žijící v 5 městech, 7 městysech a 68 obcích. Pro výběr výzkumného vzorku jsem použila metodu náhodného stratifikovaného výběru. „*Stratifikovaný je takový výběr, který podle záměru badatele vychází z rozdělení základního souboru na skupiny podle předem stanovených kritérií, z nichž se pak dělá náhodný výběr*“ (Pelikán, 2007, s. 53). Dle Gavory je náhodný stratifikovaný výběr typem specifického náhodného výběru, kdy výzkumník rozloží základní soubor na několik dílčích podsouborů a z každého z nich pak udělá náhodný výběr (Gavora, 2008, s. 77).

Všechny obce Kutnohorska jsem seřadila pod čísla do tabulky a následně pomocí programu generace náhodných čísel na počítači se mi z těchto vygenerovalo 10 položek, které jsem následně použila pro samotnou realizaci svého výzkumu. V programu pro generaci náhodných čísel jsem zadala vždy celkový počet položek (měst, městyšů a obcí), poté zadala rozsah čísel, které jsem z celkového počtu chtěla vygenerovat a následně si vygenerovaná čísla vyhledala ve svých předem zhotovených tabulkách.

Samotný výzkumný vzorek je tvořen seniory z města Kutná Hora a Čáslav, městyšů Malešov, Suchdol a Žehušice a obcí Křesetice, Chlístovice, Svatý Mikuláš, Zbraslavice a Církvice. V Kutné Hoře bylo mj. osloveno také 20 respondentů Domova Barbora, kde jsem vykonávala svou odbornou praxi v rámci svého studia. Výzkumný vzorek zahrnuje seniory ve věku 60 let a více a je zastoupen v přibližně stejném počtu respondentů žijících jak ve městech, tak i obcích.

6.2 Struktura vlastního výzkumu

Ještě před samotnou realizací výzkumu jsem si provedla předvýzkum. O spolupráci jsem požádala své přátele bydlící v okolí Kutné Hory a tyto dotazníky předali svým rodičům. Do předvýzkumu jsem zahrнула celkově 6 respondentů. Mým cílem bylo si ověřit, zda jsou otázky v mém dotazníku jasně a srozumitelně formulovány a zda dotazovaní respondenti nebudou mít s jeho vyplněním nějaký problém. Vracené dotazníky jsem následně již nezahrnovala do svého výzkumu. Z provedeného předvýzkumu vyšlo najevo, že respondenti v dotazníku postrádali formu, jakou mají označit příslušné odpovědi, dále poukazovali na malé písmo a v páté otázce, která se týkala způsobu, jak žijí, postrádali bližší specifikum varianty „s rodinou“. Na základě těchto zjištění jsem posléze dotazník upravila tím způsobem, že jsem v první části dotazníku konkrétně stanovila formu kroužkování odpovědí respondentů, písmo dotazníku jsem zvětšila a v páté otázce blíže specifikovala okruh osob, které lze k dané odpovědi zařadit.

Takto upravený dotazník jsem následně ve spolupráci svých blízkých, oslovených vedoucích pracovníků institucí a organizací pracujících se seniory a pracovníků prevence z řad Policie ČR následně rozdala mezi respondenty v předem vybraných lokalitách. Vlastní výzkum byl realizován v průběhu měsíců prosinec 2015 - únor 2016. Z celkového počtu 110 rozdaných dotazníků bylo vyplněno a vráceno celkem 108 dotazníků, což představuje 98% návratnost. Vzhledem k tomu, že jsem se setkala během své realizace výzkumu s poměrně velkým množstvím seniorů, kteří nebyli ochotni v tomto směru spolupracovat, procento návratnosti bylo překvapující. Při následné kontrole úplnosti vyplněných údajů v dotazníku jsem nemusela vyřadit žádný z nich.

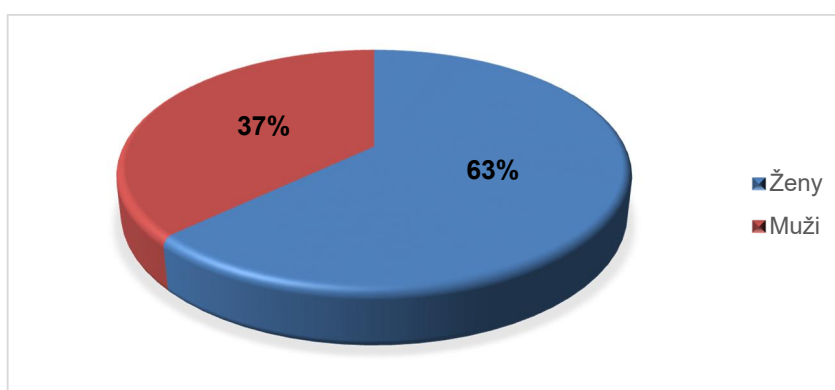
Dotazník, který byl seniory vyplněn, se skládal z 13 uzavřených otázek souvisejících s protiprávním jednáním a profesí sociálního pedagoga. Samotný dotazník také obsahoval tzv. identifikační otázky, které byly zaměřené na pohlaví, věk a informace týkající se bydlení respondentů.

Otázka č. 1 byla zaměřena na pohlaví respondentů. Výzkumu se zúčastnilo 108 seniorů, z nichž bylo 68 (63%) žen a 40 (37%) mužů.

Tabulka č. 1 Pohlaví respondentů

	Ženy	Muži	Celkem
Absolutní četnost	68	40	108
Relativní četnost	63%	37%	100%

Graf č. 1 Pohlaví respondent

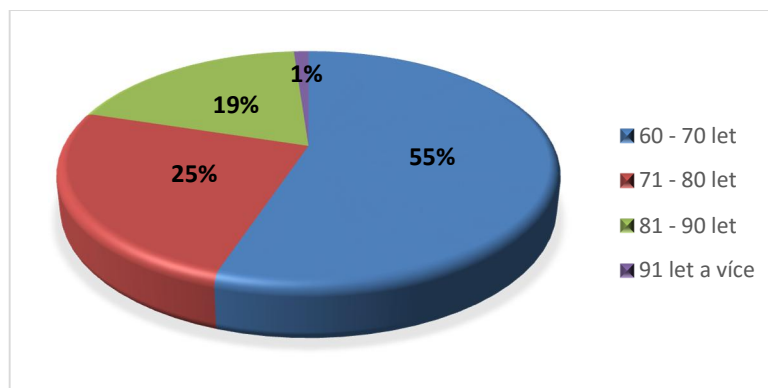

Otázka č. 2 byla zaměřena na věkové rozmezí seniorů. Ve věkové kategorii 60 - 70 let bylo celkem 58 (55%) seniorů, což tvořilo nejpočetnější skupinu respondentů. V kategorii 71 - 80 let bylo celkem 26 (25%) seniorů. V kategorii 81 - 90 let bylo celkem 20 (19%) seniorů a v kategorii 91 let a více celkem 4 (1%) seniři.

Tabulka č. 2 Věk respondentů

	60 - 70 let	71 - 80 let	81 - 90 let	91 let a více	Celkem
Absolutní četnost	58	26	20	4	108
Relativní četnost	55%	25%	19%	1%	100%

Graf č. 2 Věk respondentů

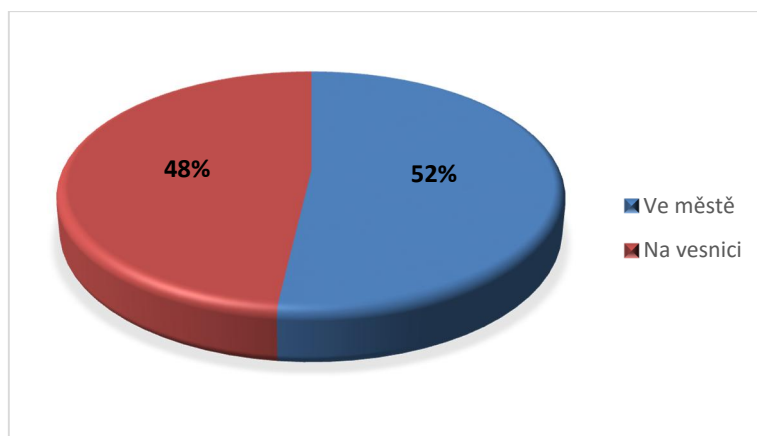

Otázka č. 3 byla zaměřena na bydliště respondentů. Ve městě uvedlo, že bydlí 56 (52%) respondentů a naopak na vesnici 52 (48%) respondentů. Z hlediska výzkumu bylo dosaženo optimálního a téměř vyváženého počtu respondentů bydlících jak ve městě, tak na vesnici.

Tabulka č. 3 Bydliště respondentů

	Ve městě	Na vesnici	Celkem
Absolutní četnost	56	52	108
Relativní četnost	52%	48%	100%

Graf č. 3 Bydliště respondentů

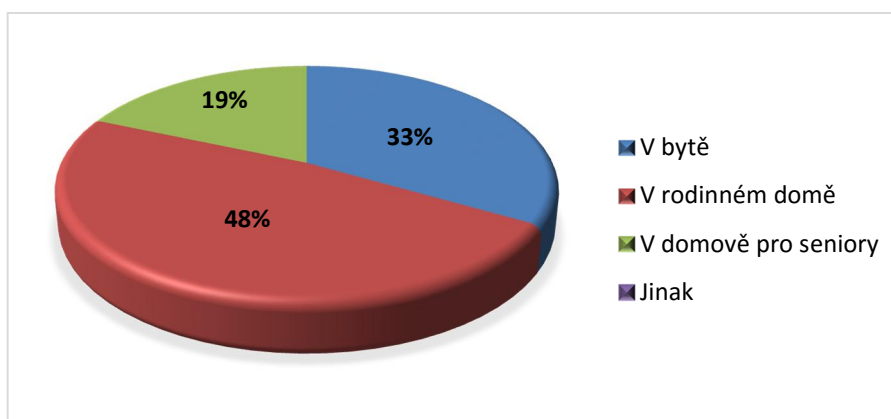
Otázka č. 4 byla zaměřena na to, jak konkrétně bydlí respondenti. V bytě uvedlo, že žije 36 (33%) respondentů. V rodinném domě uvedlo, že žije 52 (48%) respondentů, což tvoří

nejpočetnější skupinu. V domově pro seniory uvedlo, že bydlí 20 (19%) respondentů a že žije jinak, pak neuvedl žádný respondent.

Tabulka č. 4 Jak bydlí respondenti

	V bytě	V rod. domě	V domově pro seniory	Jinak	Celkem
Absolutní četnost	36	52	20	0	108
Relativní četnost	33%	48%	19%	0%	100%

Graf č. 4 Jak bydlí respondenti

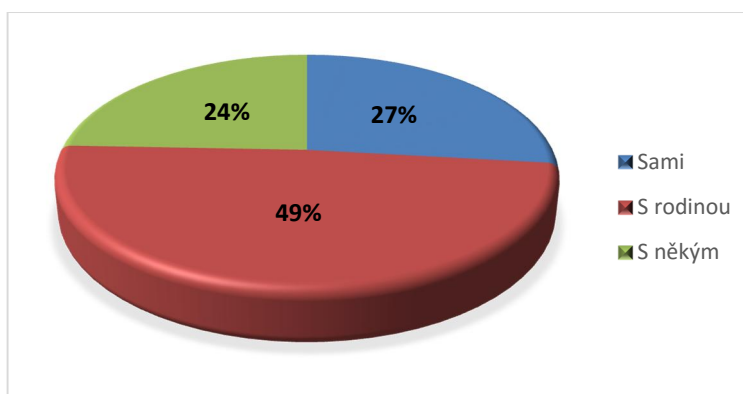

Otázka č. 5 byla zaměřena na to, jak žijí respondenti. Respondentů, kteří uvedli, že žijí sami, bylo 28 (27%). Ti, kteří uvedli, že žijí s rodinou, bylo 60 (49%) a respondentů, kteří uvedli, že žijí s někým, např. v domově pro seniory, bylo 20 (24%). Z tohoto počtu je zřejmé, že převážná část seniorů žije s někým z rodiny.

Tabulka č. 5 Jak žijí respondenti

	Sami	S rodinou	S někým	Celkem
Absolutní četnost	28	60	20	108
Relativní četnost	27%	49%	24%	100%

Graf č. 5 Jak žijí respondenti

6.3 Analýza výsledků výzkumu a jejich interpretace

V následující praktické části mé práce se budu věnovat analýze výsledků výzkumu a jejich interpretaci. K daným výsledkům jsem dospěla prostřednictvím svého dotazníku, který mi vyplnilo celkem 108 respondentů z řad seniorů v oblasti Kutné Hory. Jednotlivé výsledky jsou zde interpretovány prostřednictvím tabulek, ve kterých jsou uvedeny četnosti jednotlivých odpovědí (absolutní četnost) a jejich relativní četnosti, uvedené v procentuálním vyjádření. Pro celkovou přehlednost jednotlivých výsledků výzkumu jsem použila grafické znázornění pomocí výsečových grafů. Veškeré grafické podoby mé práce jsem docílila pomocí aplikace Microsoft Word 2013. Tabulky i grafy v mé práci jsou vlastní, vytvořené na základě předem provedeného sběru dat.

Dosažené výsledky výzkumu pak u jednotlivých tvrzení doplňuji krátkým komentářem.

H1: Domnívám se, že více než 70% respondentů - seniorů se dozvědělo o nějaké formě protiprávního jednání.

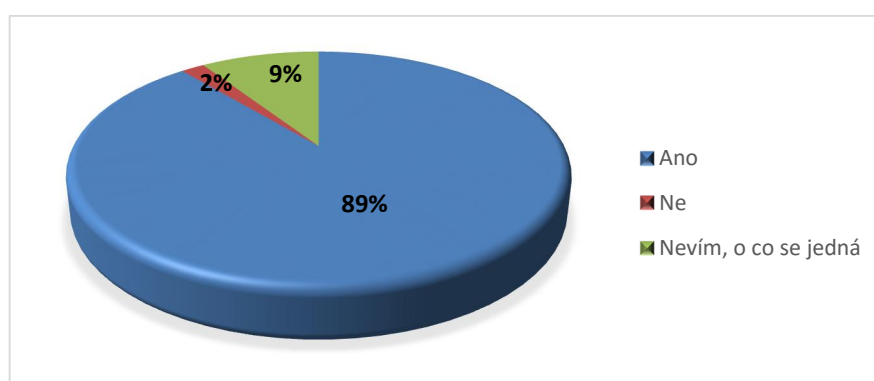
K potvrzení či vyvrácení hypotézy byla směřována otázka v dotazníku pod č. 6.

Otázka č. 6 v dotazníku zjišťovala, zda respondenti už někdy slyšeli o trestné činnosti páchané na seniorech. U dotázaných respondentů - seniorů převládala kladná odpověď. Z celkového počtu 108 respondentů odpovědělo ANO 96 (89%) dotazovaných. Záporně NE odpověděli pouze 2 (2%) z dotazovaných respondentů a těch, kteří vůbec nevěděli, o co se jedná, bylo z celkového počtu respondentů 10 (9%).

Tabulka č. 6 Slyšeli jste už někdy o trestné činnosti páchané na seniorech?

	Ano	Ne	Nevím, o co se jedná	Celkem
Absolutní četnost	96	2	10	108
Relativní četnost	89%	2%	9%	100%

Graf č. 6 Slyšeli jste už někdy o trestné činnosti páchané na seniorech?

H2: Domnívám se, že více než 50% seniorů je známo, jak se mají chránit, aby se nestali obětí protiprávního jednání.

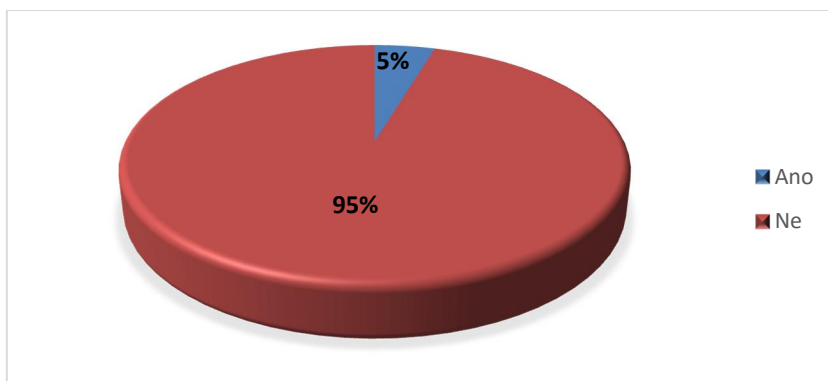
K potvrzení či vyvrácení hypotézy byly směřovány otázky v dotazníku pod č. 7, 8, 9, 10 a 11.

Otázka č. 7 v dotazníku zjišťovala, zda se respondenti někdy stali obětí nějakého trestného činu. U dotázaných respondentů - seniorů převládala záporná odpověď. Z celkového počtu 108 respondentů odpovědělo NE 103 (95%) dotazovaných. Kladně ANO pak odpovědělo 5 (5%) dotazovaných respondentů.

Tabulka č. 7 Stali jste se už někdy obětí nějakého trestného činu?

	Ano	Ne	Celkem
Absolutní četnost	5	103	108
Relativní četnost	5%	95%	100%

Graf č. 7 Stali jste se už někdy obětí nějakého trestného činu?

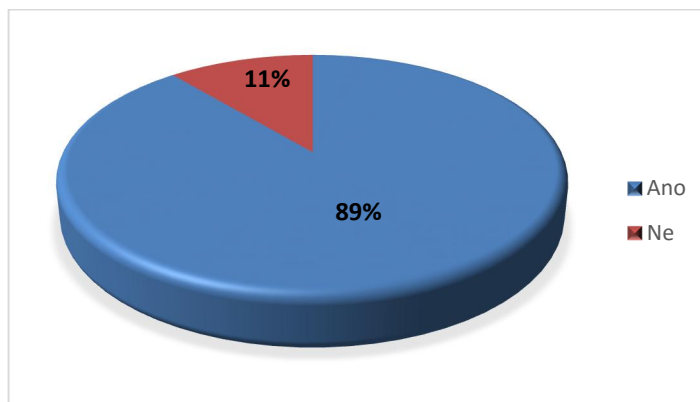

Otázka č. 8 v dotazníku zjišťovala, zda respondenti někdy slyšeli o preventivních opatřeních snižujících riziko stát se obětí trestného činu. U dotázaných respondentů převládala kladná odpověď. Z celkového počtu 108 respondentů - seniorů odpovědělo ANO 96 (89%) dotazovaných. Záporně NE pak odpovědělo 12 (11%) dotazovaných respondentů.

Tabulka č. 8 Slyšeli jste někdy o preventivních opatřeních snižujících riziko stát se obětí trestného činu?

	Ano	Ne	Celkem
Absolutní četnost	96	12	108
Relativní četnost	89%	11%	100%

Graf č. 8 Slyšeli jste někdy o preventivních opatřeních snižujících riziko stát se obětí trestného činu?

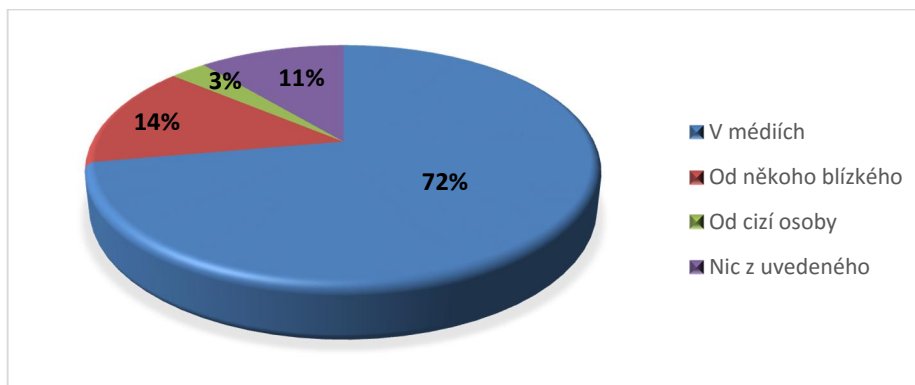

Otázka č. 9 v dotazníku zjišťovala, kde respondenti slyšeli o preventivních programech. Převážná většina respondentů odpověděla, že se o těchto programech dozvěděla prostřednictvím médií, a to v 78 (72%) případech. Dalších 15 (14%) respondentů uvedlo, že o těchto programech slyšelo od někoho blízkého, ze svého okolí. Ostatní respondenti pak v 12 (11%) případech uvedli, že se o preventivních programech dozvěděli jinde, než z uvedených nabídek možností a pouze 3 (3%) respondenti odpověděli, že o těchto programech slyšeli od cizí osoby.

Tabulka č. 9 Kde jste o preventivních programech slyšeli?

	V médiích	Od někoho blízkého ze svého okolí	Od cizí osoby	Nic z uvedeného	Celkem
Absolutní četnost	78	15	3	12	108
Relativní četnost	72%	14%	3%	11%	100%

Graf č. 9 Kde jste o preventivních programech slyšeli?

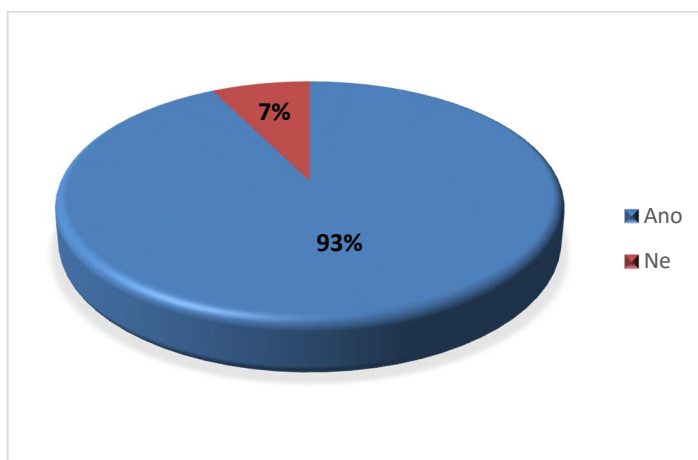

Otázka č. 10 v dotazníku zjišťovala, zda respondenti vědí, jak se mají chránit, aby se nestali obětí trestného činu. U dotázaných respondentů - seniorů převládala kladná odpověď. Z celkového počtu 108 respondentů odpovědělo ANO 100 (93%) dotazovaných. Záporně NE pak odpovědělo 8 (7%) dotazovaných respondentů.

Tabulka č. 10 Víte, jak se chránit, abyste se nestali obětí trestného činu?

	Ano	Ne	Celkem
Absolutní četnost	100	8	108
Relativní četnost	93%	7%	100%

Graf č. 10 Víte, jak se chránit, abyste se nestali obětí trestného činu?

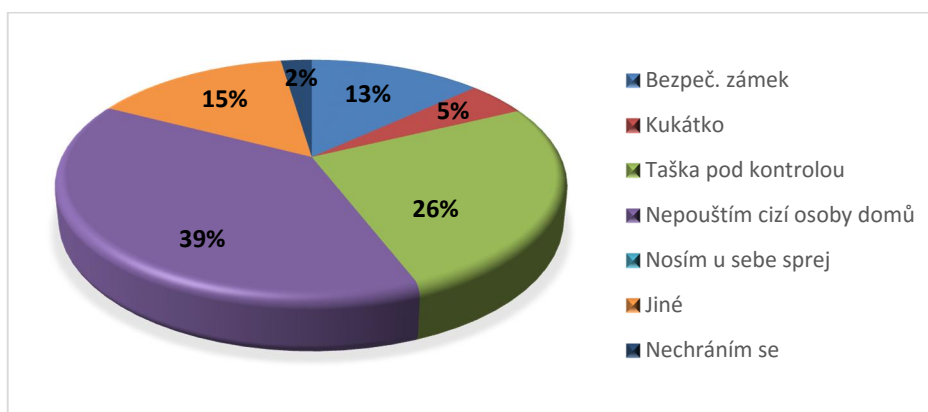

Otázka č. 11 v dotazníku zjišťovala, jakým způsobem se respondenti - senioři chrání před tím, aby se nestali obětí trestného činu. U této otázky měli možnost označit i více odpovědí. Mezi nečetnější odpovědi respondentů patřilo, že nepouštějí cizí osoby domů, což označilo 82 (39%) dotazovaných. Mezi další, často uváděnou možnost patřila taška vždy pod kontrolou, kterou uvedlo z celkového počtu 56 (26%) respondentů. Další možností byla ze strany respondentů označována jiná varianta ochrany, kterou uvedlo celkově 32 (15%) dotazovaných. Mezi další možnosti respondenti označovali v 28 (13%) případech bezpečnostní zámek, v 10 (5%) případech kukátko a v 5 (2%) dokonce pak uvedli, že se nijak nechrání. Jako způsob ochrany pak žádný z respondentů neoznačil možnost, že by u sebe nosil např. slzný plyn, lak na vlasy apod. Celkově 103 respondentů zvolilo současně 2 varianty a 2 z respondentů současně 3 varianty, kterými se chrání před rizikem stát se obětí trestného činu.

Tabulka č. 11 Jakým způsobem se chráníte?

	Bez. zámek	Kuk.	Taška vždy pod kontr.	Nepouštím cizí osoby domů	Nosím u sebe sprej	Jiné	Nech. se	Celkem
Absol. četnost	28	10	56	82	0	32	5	108
Relativ. četnost	13%	5%	26%	39%	0%	15%	2%	100%

Graf č. 11 Jakým způsobem se chráníte?

H3: Domnívám se, že více než 40% seniorů, v případě, že by se stali obětí protiprávního jednání, vyhledá pomoc přímo u Policie ČR.

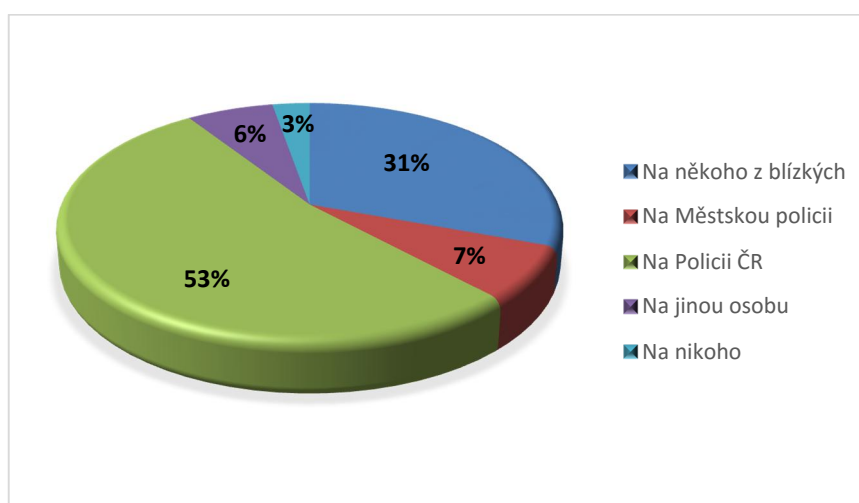
K potvrzení či vyvrácení hypotézy byly směřovány otázky v dotazníku pod č. 12 a 13.

Otázka č. 12 v dotazníku zjišťovala, kam by se respondenti - senioři obrátili, kdyby se stali obětí trestného činu. Převážná většina respondentů uvedla, že by se obrátila s žádostí o pomoc na Policii ČR, což uvedlo 57 (53%) dotázaných. Druhou, nejčastěji uváděnou odpovědí pak bylo, že by se obrátili na někoho z blízkých, což v celkovém počtu uvedlo 33 (31%) dotazovaných respondentů. Mezi ostatní odpovědi pak 8 (7%) respondentů uvedlo, že by se obrátilo na Městskou policii, 7 (6%) respondentů uvedlo, že by se obrátilo na jinou osobu, jako je např. lékař, psycholog aj. a z celkového počtu pak 3 (3%) respondenti uvedli, že by se dokonce ani na nikoho neobrátili.

Tabulka č. 12 Kam byste se obrátili, pokud byste se stali obětí trestného činu?

	Na někoho z blízkých	Na Městskou policii	Na PČR	Na jinou osobu	Na nikoho	Celkem
Absolutní četnost	33	8	57	7	3	108
Relativní četnost	31%	7%	53%	6%	3%	100%

Graf č. 12 Kam byste se obrátili, pokud byste se stali obětí trestného činu?

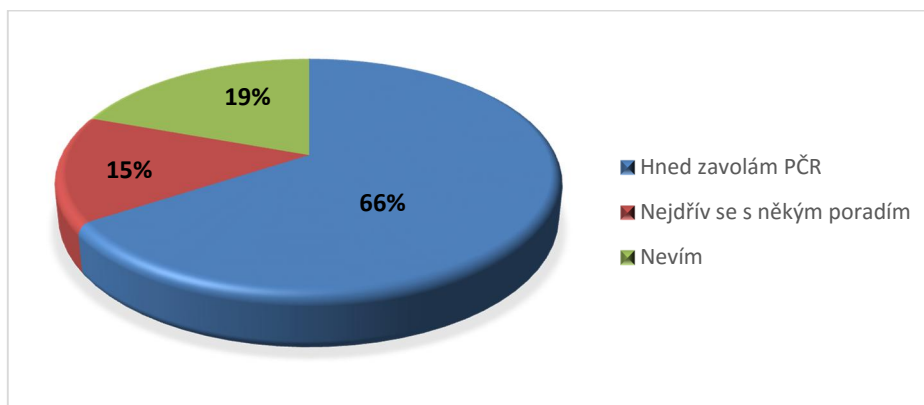

Otázka č. 13 v dotazníku zjišťovala, jak by respondenti - senioři zareagovali, v případě, že by se stali obětí trestného činu. Převážná většina respondentů uvedla, že by hned zavolala na Policii, což uvedlo z celkového počtu 71 (66%) dotázaných. Dalších 21 (19%) respondentů nedokázalo uvést, jak by v tomto případě reagovali a 16 (15%) dotazovaných uvedlo, že by se v tomto případě nejdříve s někým poradili.

Tabulka č. 13 V případě, že se stanete obětí trestného činu, jak byste zareagovali?

	Hned zavolám na Policii	Nejdřív se s někým poradím	Nevím	Celkem
Absolutní četnost	71	16	21	108
Relativní četnost	66%	15%	19%	100%

Graf č. 13 V případě, že se stanete obětí trestného činu, jak byste zareagovali?

H4: Domnívám se, že více než 60% seniorů v oblasti Kutné Hory je přesvědčeno, že nejčastějším protiprávním jednáním páchaným na nich, jsou krádeže.

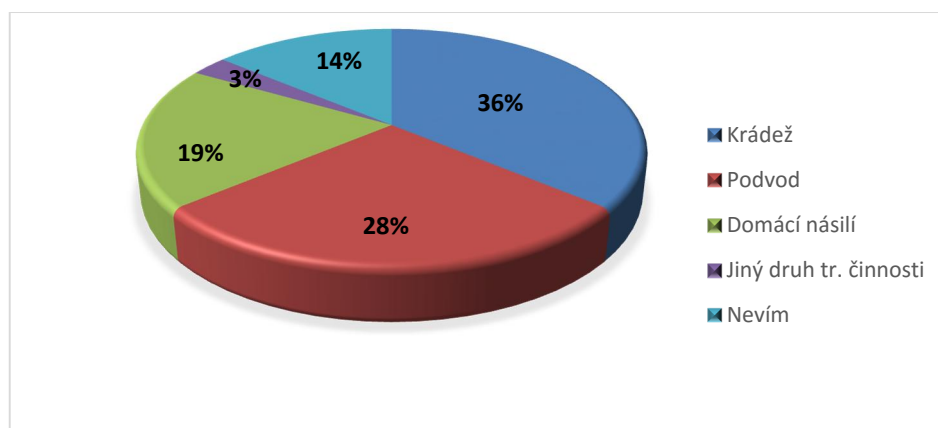
K potvrzení či vyvrácení hypotézy byla směřována otázka v dotazníku pod č. 14.

Otázka č. 14 v dotazníku zjišťovala, jaký je podle respondentů - seniorů nejčastější druh trestné činnosti na nich páchané. Převážná většina respondentů uvedla, že mezi nejčastější druh trestné činnosti řadí krádež, což označilo 39 (36%) dotazovaných a podvod, který označilo 30 (28%) dotazovaných. Mezi další druhy trestné činnosti respondenti řadili domácí násilí, a to v 21 (19%) případech. Ostatní respondenti pak v 15 (14%) případech zvolili možnost, že nevědí, jaký by mohl být nejčastější druh trestné činnosti na nich páchaný a 3 (3%) respondenti pak označili jiný druh trestné činnosti.

Tabulka č. 14 Jaký je podle Vás nejčastější druh trestné činnosti páchané na seniorech?

	Krádež	Podvod	Domácí násilí	Jiný druh tr. činnosti	Nevím	Celkem
Absolutní četnost	39	30	21	3	15	108
Relativní četnost	36%	28%	19%	3%	14%	100%

Graf č. 14 Jaký je podle Vás nejčastější druh trestné činnosti páchané na seniorech?

H5: Domnívám se, že více než 70% seniorů není známý pojem profese sociální pedagog.

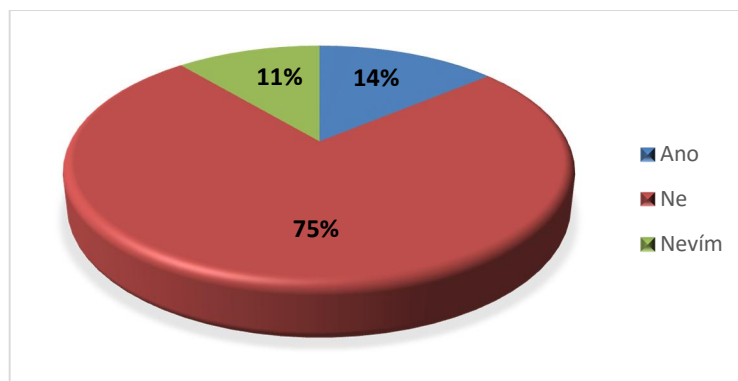
K potvrzení či vyvrácení hypotézy byly směřovány otázky v dotazníku pod č. 15, 16, 17 a 18.

Otázka č. 15 v dotazníku zjišťovala, zda je respondentům - seniorům známa profese sociální pedagog. U dotázaných respondentů převládala záporná odpověď. Z celkového počtu 108 respondentů odpovědělo NE 81 (75%) dotazovaných. Kladně ANO pak odpovědělo 15 (14%) dotazovaných a možnost NEVÍM označilo 12 (11%) dotazovaných respondentů.

Tabulka č. 15 Slyšeli jste někdy o profesi sociální pedagog?

	Ano	Ne	Nevím	Celkem
Absolutní četnost	15	81	12	108
Relativní četnost	14%	75%	11%	100%

Graf č. 15 Slyšeli jste někdy o profesi sociální pedagog?

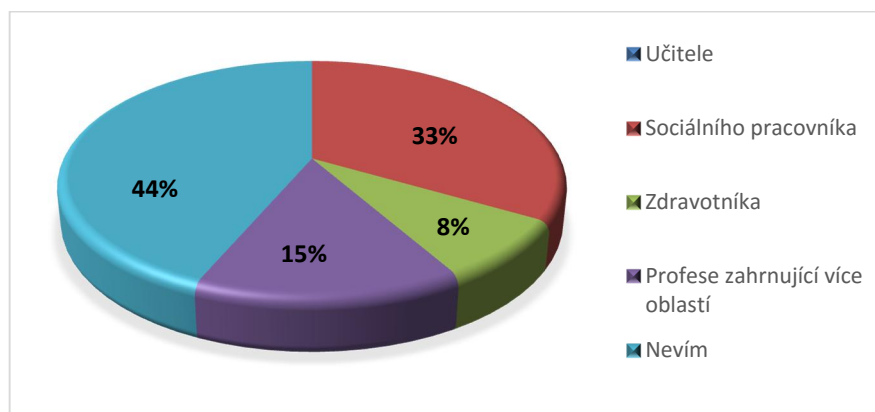

Otázka č. 16 v dotazníku zjišťovala, co si respondenti - senioři vůbec představují pod profesí sociální pedagog. U dotázaných respondentů převládala neutrální odpověď. Z celkového počtu 108 respondentů odpovědělo, že NEVÍ 47 (44%) dotazovaných. Dále pak 36 (33%) respondentů označilo variantu sociálního pracovníka, 16 (15%) dotazovaných označilo profesi zahrnující více oblastí, 9 (8%) respondentů profesi zdravotníka a žádný z respondentů pak neoznačil profesi učitele.

Tabulka č. 16 Co si představíte pod profesí sociální pedagog?

	Učitele	Sociálního pracovníka	Zdravotníka	Profese zahrnující více oblastí	Nevím	Celkem
Absolutní četnost	0	36	9	16	47	108
Relativní četnost	0%	33%	8%	15%	44%	100%

Graf č. 16 Co si představíte pod profesí sociální pedagog?

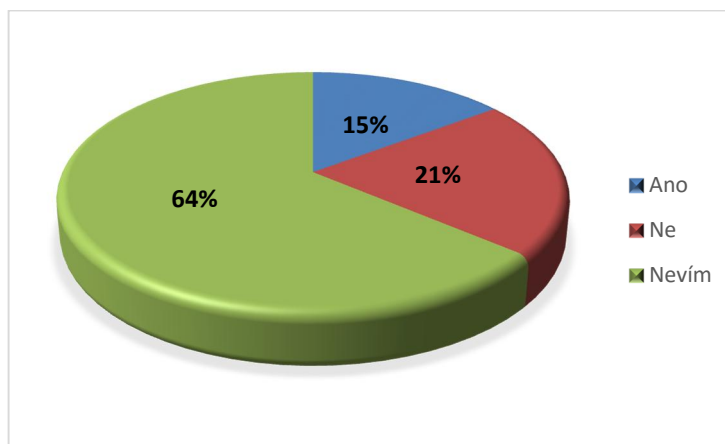

Otázka č. 17 v dotazníku zjišťovala, zda si respondenti - senioři myslí, že by pro ně mohla být profese sociálního pedagoga něčím prospěšná. U respondentů převládala neutrální odpověď. Z celkového počtu respondentů odpovědělo, že NEVÍ 69 (64%) dotazovaných. Dále pak 23 (21%) respondentů označilo variantu NE a pouze 16 (15%) dotazovaných respondentů pak označilo ANO.

Tabulka č. 17 **Myslíte si, že by profese sociálního pedagoga mohla být pro Vás něčím prospěšná?**

	Ano	Ne	Nevím	Celkem
Absolutní četnost	16	23	69	108
Relativní četnost	15%	21%	64%	100%

Graf č. 17 **Myslíte si, že by profese sociálního pedagoga mohla být pro Vás něčím prospěšná?**

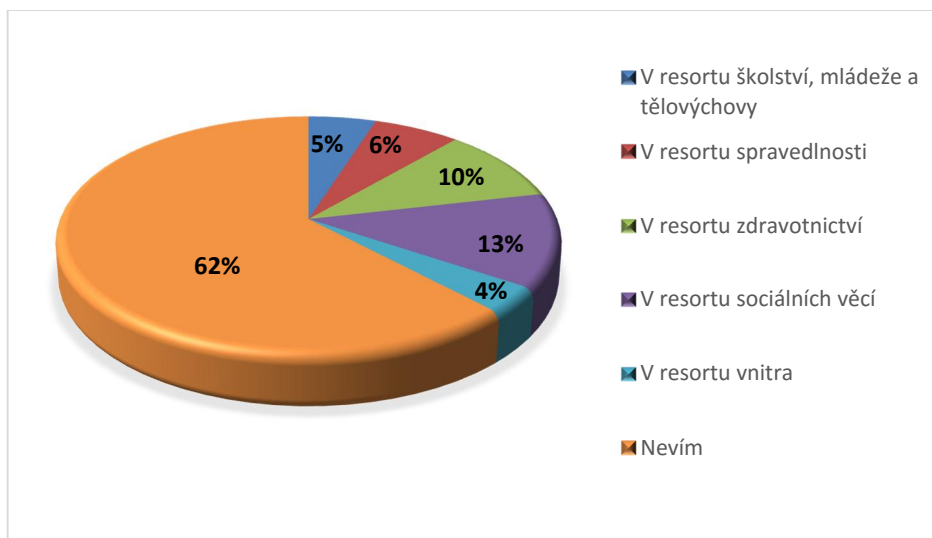
Otázka č. 18 v dotazníku zjišťovala, v jaké oblasti si respondenti - senioři myslí, že by pro ně mohla být profese sociálního pedagoga něčím prospěšná. Zde měli možnost respondenti označit i více variant. U respondentů převládala neutrální odpověď. Z celkového počtu respondentů odpovědělo, že NEVÍ 87 (62%) dotazovaných. Dále pak 18 (13%) respondentů označilo resort sociálních věcí, 14 (10%) dotazovaných označilo resort zdravotnictví, 9 (6%) respondentů resort spravedlnosti, 7 (5%) respondentů resort školství, mládeže a tělovýchovy a 5 (4%) dotazovaných respondentů pak uvedlo resort vnitra.

Celkově pak 21 respondentů označilo společně 2 oblasti a 11 respondentů 3 oblasti, kde si myslí, že by tato profese pro ně mohla být prospěšná.

Tabulka č. 18 Kde by podle Vás sociální pedagog mohl být pro seniory prospěšný?

	V resortu školství, mlád. a tělových.	V resortu sprav.	V resortu zdravot.	V resortu sociálních věcí	V resortu vnitra	Nevím	Celkem
Absolutní četnost	7	9	14	18	5	87	108
Relativní četnost	5%	6%	10%	13%	4%	62%	100%

Graf č. 18 Kde by podle Vás sociální pedagog mohl být pro seniory prospěšný?

Provedený výzkum v praktické části bakalářské práce byl zaměřen na zjištění míry zkušeností a informovanosti seniorů v oblasti Kutnohorska v souvislosti s problematikou protiprávního jednání, které je na nich páchané.

Povědomost v oblasti této problematiky v řadách seniorů byla zjišťována metodou dotazníkového šetření. V dotazníku bylo stanoveno celkem 13 uzavřených otázek, které souvisely s uvedenou problematikou a dále s povědomostí seniorů o profesi sociálního

pedagoga, která je předmětem mého studia. Respondenti - senioři pak měli zakroužkováním označit příslušnou variantu odpovědi, se kterou se osobně ztotožňovali.

Ještě před zahájením samotného výzkumu jsem si stanovila celkem pět hypotéz.

Hypotéza H1: „Domnívám se, že více než 70% respondentů - seniorů se dozvědělo o nějaké formě protiprávního jednání“ se na základě odpovědí respondentů v položce č. 6 dotazníku **potvrdila**. Kladně odpovědělo 89% dotazovaných respondentů. Zajímavé je, že pouze 2% dotazovaných respondentů z celkového počtu uvedlo, že o této problematice nikdy neslyšelo.

Hypotéza H2: „Domnívám se, že více než 50% seniorů je známo, jak se mají chránit, aby se nestali obětí protiprávního jednání“ se na základě odpovědí respondentů v položkách č. 7, 8, 9, 10 a 11 **potvrdila**. Nejenže respondenti z celkového počtu v 98% případů odpověděli, že vědí, jak se chránit, ale taktéž dokázali zodpovědět otázku týkající se konkrétní formy ochrany. V převážné většině dokonce využili možnosti označení více variant. Z celkového počtu respondentů pak 2% dotazovaných odpovědělo, že se žádným způsobem nechrání. Zjistila jsem, že na informovanosti seniorů v oblasti prevence mají svůj výrazný podíl média, která jako zdroj informací označilo až 72 % dotazovaných respondentů. Co se týče otázky zaměřené na oběti protiprávního jednání, tak 5 % dotazovaných odpovědělo, že se jí již v minulosti stali.

Hypotéza H3: „Domnívám se, že více než 40% seniorů, v případě, že by se stali obětí protiprávního jednání, vyhledá pomoc přímo u Policie ČR“ se na základě odpovědí respondentů v položkách č. 12 a 13 **potvrdila**. Ač se mi v tomto případě má hypotéza v dané lokalitě díky odpovědím respondentů potvrdila, osobně však díky své dlouholeté praxi u PČR o tomto nejsem zcela přesvědčena. Z výzkumu je zřejmé, že mnoho seniorů má dosud stále spíše důvěru ke svým blízkým než k Policii ČR, což uvádí poměrně vysoké procento dotazovaných, a to v 31% z celkového počtu. Někteří, a to 15% z celkového počtu dotazovaných pak také uvádí, že ani sami nevědí, jak by v nastalé situaci vůbec zareagovali. Otázkou zůstává, zda je tento stav zapříčiněn nedostatečnou osvětou v oblasti prevence či samotným nezájmem těchto osob o danou problematiku.

Hypotéza H4: „Domnívám se, že více než 60% seniorů v oblasti Kutné Hory je přesvědčeno, že nejčastějším protiprávním jednáním páchaným na nich, jsou krádeže“ se na základě odpovědí respondentů v položce č. 14 **nepotvrdila**. Výzkumem bylo zjištěno, že se toto domnívá pouze 36% dotazovaných respondentů. Mnozí senioři jsou

přesvědčení, že velice časté jsou také podvody na seniorech, což uvedlo 28% dotazovaných.

Hypotéza H5: „Domnívám se, že více než 70% seniorů není známý pojem profese sociální pedagog“ se na základě odpovědí respondentů v položkách č. 15, 16, 17 a 18 **potvrdila**. Senioři v dané lokalitě shodně, a to v 75% případů odpověděli, že jim tato profese skutečně známa není a dále v 11% odpověděli, že nevědí, zda se s tímto pojmem někdy setkali. Překvapující bylo, že 14% dotazovaných respondentů uvedlo, že tuto profesi znají, což posléze potvrdili v dalších položkách, kde shodně označili odpověď, že jde o profesi zahrnující více oblastí a rovněž, že si myslí, že by pro ně mohla být tato profese prospěšná. Výzkumem bylo zjištěno, že se mnoho seniorů v daném regionu domnívá, že sociální pedagog je sociální pracovník, což shodně označilo 33% dotazovaných respondentů. Pokud jde o oblast působnosti sociálního pedagoga, převážná část respondentů využila možnosti označit variantu NEVÍM, případně zvolit resort sociálních věcí.

Provedenou analýzou dat získaných prostřednictvím dotazníkového šetření mohu konstatovat, že z pěti předem stanovených hypotéz byly čtyři potvrzeny a jedna nepotvrzena.

Je zřejmé, že senioři dané lokality mají poměrně velký přehled o protiprávním jednání, které je na nich všeobecně pácháno. V dosti velké míře také vědí, jak se chránit a jak jednat, pokud by se sami stali jeho obětí. I když je toto zjištění v rámci mého výzkumu velice potěšující, otázkou však zůstává, zda by se skutečně všichni dotazovaní senioři v nastalé situaci zachovali tak, jak odpověděli do svých dotazníků a nestali se právě tou nám všem známou „snadnou“ obětí vychytralých a lstivých kriminálních živlů.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se věnovala problematice seniorů, kteří se často stávají obětí protiprávního jednání a patří tak mezi jednu z nejohroženějších sociálních skupin. Dochází zde k nezanedbatelnému nárůstu podílu statistických údajů v celkovém součtu kriminality naší společnosti. Každý občan naší společnosti má ze zákona právo na ochranu svého zdraví a majetku, a to zejména prostřednictvím Policie ČR, která je povinna toto právo zajišťovat. Nejen represivním konáním, ale také zejména preventivními opatřeními, nejlépe v návaznosti spolupráce s dalšími institucemi a organizacemi, které se na preventivní činnosti zaměřují.

Bakalářská práce je členěna na dvě části: teoretickou a praktickou. Teoretická část bakalářské práce obsahuje pět kapitol, které na sebe volně navazují. Zabývám se zde odbornou terminologií jednotlivých základních pojmů, týkajících se kategorie seniorů, dále nejčastěji páchané trestné činnosti na seniorech, prevencí kriminality a možnostmi pomoci obětem protiprávního jednání. Poslední kapitolu věnuji profesi sociálního pedagoga, kdy se snažím především charakterizovat jeho postavení v sociálním systému, jeho kompetence a možnosti využití této profese pro populaci seniorů. Čerpala jsem z dostupných pramenů odborné literatury, jejíž seznam se nachází na konci této práce.

Praktická část je zaměřená na zjištění míry kriminality páchané na seniorech v oblasti Kutnohorska, rozsah jejich informovanosti v souvislosti s prevencí a povědomostí o profesi sociálního pedagoga. Na základě stanoveného cíle byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu, formou dotazníkového šetření, u seniorů v daném regionu. S ohledem na stanovené výzkumné otázky bylo následně formulováno pět hypotéz vztahujících se k dané problematice. Pro výběr výzkumného vzorku jsem volila metodu náhodného stratifikovaného výběru. Výsledky výzkumu jsem následně pro lepší přehlednost vyhodnotila a zpracovala ve formě tabulek a grafů. Z pěti stanovených hypotéz se mi podařilo čtyři potvrdit a jedna zbývající byla nepotvrzena.

Cílem výzkumu vedeného v praktické části této práce bylo zjištění míry kriminality páchané na seniorech v oblasti Kutnohorska, rozsah jejich informovanosti související s realizovanou prevencí v této problematice a povědomostí o profesi sociálního pedagoga.

Součástí příloh mé práce je mimo jiné mapa registrované kriminality ve Středočeském kraji v roce 2015 a statistické tabulky kriminality páchané na seniorech za období roků 2012 - 2015, kde je pod označením KRPS veden kraj Středočeský. Díky těmto statistikám

je zřejmé, že všeobecná kriminalita v Kutnohorském regionu patří mezi nejnižší v oblasti Středočeského kraje. Statistické grafy dále ukazují, že trestná činnost páchaná na seniorech ve Středočeském kraji za poslední roky klesla o 35,8%, což je velmi pozitivní.

Využitelnost své práce v oblasti sociální pedagogiky bych osobně spatřovala v tom, že by mohla sloužit jako podpůrný prostředek pro sociální pedagogy, sociální pracovníky či vzdělávání dobrovolníků v daném regionu. V souvislosti s vykonávanou praxí jsem zjistila z rozhovorů s ošetřovatelkami, že ač má převážná část institutů ve svých řadách již kvalifikované pracovníky z oboru sociální pedagogiky, tak jejich práce s klienty je zcela minimální. Samotní senioři poté jeví minimální zájem o svoji osobní ochranu z hlediska informací týkajících se kriminality na nich páchané, odmítají navštěvovat programy, které jim nabízí příslušné instituce, tak minimální část z nich využívá vhodně náplň svého volného času. V rámci výkonu své praxe jsem navštěvovala jeden z Kutnohorských domovů pro seniory. Domov jsem navštěvovala nepravidelně, různé dny v týdnu, vždy v rozsahu 10 h. Během svého působení v přímé péči u seniorů, jsem zde nikdy pracovníci, která by byla jmenovitě uvedena na tabuli každodenních služeb, jako sociální pedagog, neviděla. Pozici této pracovnice se snažily, v rámci svých možností, nahrazovat mnohdy ošetřovatelky, avšak na úkor svého času či povinné administrativy.

Z tohoto mého zjištění plyne zpětná vazba, kdy je zřejmé, že je potřeba zvýšit motivaci seniorů tak, aby měli zájem se více věnovat své ochraně a byli prostřednictvím preventivních opatření ochotni něco pro to učinit. Jistě je možné skloubit příjemnou aktivitu, ať se již jedná o hudební koncert, divadelní představení s aktivitou užitečnou a vsunout tam podsložku ve formě preventivního doporučení. Senioři se dozvědí, jak se v rizikových situacích chovat a jak se nestat obětí trestného činu. Je zde nutná koordinovaná spolupráce více složek. Pokud je bude spojovat společný cíl, týkající se zvýšení bezpečnosti seniorů, mohla by být takováto spolupráce realizovatelná.

Problematika kriminality páchané na seniorech se dotýká širokého spektra institucí a osob ve sféře pomáhající profese, měla a musí jí být věnována pozornost nejen státního aparátu, ale nás všech.

O výsledky mého výzkumu projevila zájem nestátní nezisková organizace Rubikon Centrum působící v Kutné Hoře v oblasti prevence kriminality a integrace lidí s kriminální minulostí zpět do společnosti, kterou jsem oslovila v rámci svého výzkumu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Asociace občanských poraden, 2010. Asociace občanských poraden [online]. Praha: © 2010 Asociace občanských poraden [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.obcanskeporadny.cz/>.
- [2] BAKOŠOVÁ, Zlatica. 2006. Sociálny pedagóg: Zborník referátov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 243 s. ISBN 80-223-2205-9.
- [3] BAKOŠOVÁ, Zlatica. 2008. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. 3. vydanie. Bratislava: public promotion, 251 s. ISBN 978-80-969944-0-3.
- [4] BENEŠOVÁ, Romana, 2010. Socioweb.cz: Ageismus [online]. Praha: © Sociologický ústav AV ČR [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=371&1st=106>.
- [5] BENJAN, Milan. Beňo. 2010. Starnutie a staroba. 2. vydanie, doplnené. Zvolen: Bratia Sabovci, 44 s. ISBN 978-80-89241-37-8.
- [6] BIERNÁTOVÁ, Olga a Jan Skůpa, 2011. Bibliografické odkazy a citace dokumentů dle ČSN ISO 690: Vytvořeno ve spolupráci s portálem Citace.com [online]. [cit. 2016-03-06]. Třídící znak: 01 0197. Dostupné z: <http://www.citace.com/CSN-ISO-690.pdf>.
- [7] Bílý kruh bezpečí. Pomoc obětem trestných činů v ČR [online], 2009. Praha: © Bílý kruh bezpečí [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/cz/pomoc-obetem/>.
- [8] BOUŘA, Václav. 2007. Vybraná témata z kriminologie. 1. vydání. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 105 s. ISBN 978-80-7368-309-2.
- [9] ČÍRTKOVÁ, Ludmila. 2014. Viktimologie pro forenzní praxi. 1. vydání. Praha: Portál, 160 s. ISBN 978-80-262-0582-1.
- [10] Dona linka: Pomoc obětem domácího násilí, 2007. Dona linka [online]. Praha: © Bílý kruh bezpečí [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.donalinka.cz/>.
- [11] DOŇKOVÁ, Olga. 2012. Vývojová psychologie. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 153 s. ISBN 978-80-87182-29-1.

- [12] DURDÍK, Tomáš. 2013. Domácí násilí a jiné formy týrání páchaného na starších osobách v soudobé české společnosti z pohledu trestního práva. Analýza současného právního stavu [online]. Ministerstvo vnitra České republiky. Dokument vznikl pro občanské sdružení Život 90. s. 1-92 [cit. 2016-02-06]. ISSN 1211-7943. Dostupné z: http://www.domaci-nasili.cz/wp-content/uploads/nasili_seniori.pdf.
- [13] FERJENČÍK, Ján, 2000. Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši. 1. vydání. Praha: Portál. 256 s. ISBN 80-7178-367-6.
- [14] FRYŠTÁK, Marek a kol. 2009. Trestní právo hmotné: Obecná část. 2. vydání. Ostrava: Key Publishing, 157 s. ISBN 978-80-7418-039-2.
- [15] GAVORA, Peter, 2008. Úvod do pedagogického výzkumu. štvrté rozšírené vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava. 272 s. ISBN 978-80-223-2391-8.
- [16] GILLERNOVÁ, Ilona, Hedvika BOUKALOVÁ a kol. 2006. Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie. 1. vydání. Praha: Karolinum, 280 s. ISBN 80-246-1293-3.
- [17] HAŠKOVCOVÁ, Helena. 2010. Fenomén stáří. 2. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 341 s. ISBN 978-80-87109-19-9.
- [18] HAŠKOVCOVÁ, Helena. 2012. Sociální gerontologie aneb Senioři mezi námi. 1. vydání. Praha: Galén, 187 s. ISBN 978-80-7262-900-8.
- [19] HUBERT, Jan. 2015. Postup při komunikaci se seniory. Interní zdroj Policie ČR.
- [20] HUNGR, Pavel, Dalibor JÍLEK, Petr OSINA a Zdeňka VAŇKOVÁ. 2012. Základy práva. 1. vydání. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 254 s.
- [21] CHALUPOVÁ, Kateřina a Petr PROCHÁZKA, ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a Jaroslav ŠEJVL (eds.). 2012. Základy prevence kriminality pro pedagogické pracovníky. 1. vydání. Praha: Togga, 105 s. ISBN 978-80-87258-96-5.
- [22] CHRÁSKA, Miroslav. 2007. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. 1. vydání. Havlíčkův Brod: Grada Publishing, 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [23] JANDOUREK, Jan. 2011. Sociologie Zločinu. 1. vydání. Praha: Portál, 176 s. ISBN 978-80-262-0026-0.

- [24] KOMÁROVÁ, Štěpánka. Policie České republiky – KŘP Středočeského kraje. Kriminalita v kraji klesá, počet mrtvých při dopravních nehodách je nižší [online]. 2.2.2016 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/kriminalita-v-kraji-klesa-pocet-mrtvych-pri-dopravnich-nehodach-je-nizsi.aspx>.
- [25] KRAUS, Blahoslav. 2008. Základy sociální pedagogiky. 1. vydání. Praha: Portál, 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [26] KRAUS, Blahoslav. 2014. Sociální pedagogika. 1. vydání. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 55 s.
- [27] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. 2001. Člověk - prostředí - výchova: K otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 200 s. ISBN 80-7315-004-2.
- [28] MAŇÁK, Josef, 2004. Cesty pedagogického výzkumu. 188. publikace. Brno: Paido. 79 s. ISBN 80-7315-078-6.
- [29] MIOVSKÝ, Michal, 2011. Primární prevence rizikového chování ve školství [online]. In: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta, Všeobecná fakultní nemocnice, Univerzita Karlova Praha. [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/377/3074/>.
- [30] MPSV: Zlatá linka seniorů, 2008. Zlatá linka seniorů [online]. Praha: MPSV [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5158>.
- [31] MÜHLPACHR, Pavel a Michal VAVŘÍK. 2010. Sociální patologie. 1. vydání. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 124 s.
- [32] NOVOTNÝ, Petr. 2006. Epidemie delikvence. 1. vydání. Liberec: Dialog, 64 s. ISBN 80-86761-45-2.
- [33] NOVOTNÝ, Oto, Josef ZAPLETAL a kol. 2001. Kriminologie. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, ISBN 80-86432-08-4.
- [34] Občanské sdružení Viktima, 2016. Zlk.neziskovka.cz: neziskové organizace ve Zlínském kraji [online]. Zlín: Vergilio [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://zlk.neziskovka.cz/detail/22694099-obcanske-sdruzeni-viktima.html>.
- [35] ONDRUŠOVÁ, Jiřina. 2011. Stáří a smysl života. 1. vydání. Praha: Karolinum, 157 s. ISBN 978-80-246-1997-2.
- [36] PELIKÁN, Jiří, 2007. Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. 2. dotisk 1. vydání. Praha: Karolinum. 270 s. ISBN 978-80-7184-569-0.

- [37] Policie ČR. 2016. Kriminalita v kraji klesá, počet mrtvých při dopravních nehodách je nižší [online]. 2.2.2016 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/kriminalita-v-kraji-klesa-pocet-mrtvych-pri-dopravnich-nehodach-je-nizsi.aspx>.
- [38] Policie ČR. 2015. Pomoc obětem TČ. Informace pro oběti trestných činů a zasažené mimořádnými událostmi [online]. © 2015 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/informace-pro-obeti-trestnych-cinu-a-zasazene-mimoradnymi-udalostmi.aspx>.
- [39] Policie ČR. 2015. Senioři sobě [online]. © 2015 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/seniori-sobe-627170.aspx>.
- [40] Policie ČR. III. 2014. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2012 až 2015 [online]. 22.7.2014, s. 1-31 [cit. 2016-01-27]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/strategie-prevence-kriminality.aspx>.
- [41] PŘIBYL, Hugo. 2015. Lidské potřeby ve stáří. Praha: Maxdorf, 96 s. ISBN 978-80-7345-437-1.
- [42] ŠPATENKOVÁ, Naděžda a Lucie SMÉKALOVÁ. 2015. Edukace seniorů: Geragogika a gerontodidaktika. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, ISBN 978-80-247-9917-9.
- [43] VÁGNEROVÁ, Marie. 2007. Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří. 1. vydání. Praha: Karolinum, 466 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
- [44] VENGLÁŘOVÁ, Martina. 2007. Senioři. Příloha časopisu POLICISTA [online]. Ministerstvo vnitra České republiky. roč. 13, č. 6, s. 1-8 [cit. 2016-02-05]. ISSN 1211-7943. Dostupné z: <http://www-mvcz.cz/clanek/policista-626975.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.
- [45] VRŇATA, František. 2016. Statistické přehledy. Interní zdroj Policie ČR.
- [46] Webnode: Finanční násilí páchané na seniorech [online], 2013. Brno: © 2016 Webnode AG [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.podporaseniorum.cz/temata/financni-nasili-pachane-na-seniorech/>.
- [47] Zákony pro lidi.cz, 2009. © AION CS 2010-2016. Trestní zákoník - č. 40/2009 Sb. - Aktuální znění [online]. Zlín [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
bez.	bezpečnostní
cit.	citováno
č.	číslo
ČR	Česká republika
et al.	a kolektiv
jun.	junior
kol.	kolektiv
kontr.	kontrola
KRPS	Krajské ředitelství policie Středočeského kraje
kuk.	kukátko
mlád.	mládeže
např.	například
nech.	nechránit
NNO	Nezisková nestátní organizace
Obr.	obrázek
odst.	odstavec
PČR	Policie České republiky
rod.	rodinný
s.	strana
s.r.o.	Společnost s ručením omezeným

Sb.	Sbírka zákonů
sen.	senior
sprav.	spravedlnost
tělových.	tělovýchova
tr.	trestní
TZ	Trestní zákoník
tzn.	to znamená
tzv.	tak zvané
UTB	Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
zdravot.	zdravotnictví

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1	Systém prevence kriminality v ČR	27
Obr. č. 2	Všeobecné kompetence sociálního pedagoga	36
Obr. č. 3	Specifické kompetence sociálního pedagoga	37

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Pohlaví respondentů.....	44
Tabulka č. 2 Věk respondentů	44
Tabulka č. 3 Bydliště respondentů.....	45
Tabulka č. 4 Jak bydlí respondenti	46
Tabulka č. 5 Jak žijí respondenti	46
Tabulka č. 6 Slyšeli jste už někdy o trestné činnosti páchané na seniorech?	48
Tabulka č. 7 Stali jste se už někdy obětí nějakého trestného činu?	48
Tabulka č. 8 Slyšeli jste někdy o preventivních opatřeních snižujících riziko stát se obětí trestného činu?	49
Tabulka č. 9 Kde jste o preventivních programech slyšeli?	50
Tabulka č. 10 Víte, jak se chránit, abyste se nestali obětí trestného činu?	51
Tabulka č. 11 Jakým způsobem se chráníte?.....	52
Tabulka č. 12 Kam byste se obrátili, pokud byste se stali obětí trestného činu?.....	53
Tabulka č. 13 V případě, že se stanete obětí trestného činu, jak byste zareagovali?.....	53
Tabulka č. 14 Jaký je podle vás nejčastější druh trestné činnosti páchané na seniorech?	54
Tabulka č. 15 Slyšeli jste někdy o profesi sociální pedagog?	55
Tabulka č. 16 Co si představíte pod profesí sociální pedagog?.....	56
Tabulka č. 17 Myslíte si, že by profese sociálního pedagoga mohla být pro vás něčím prospěšná?	57
Tabulka č. 18 Kde by podle vás sociální pedagog mohl být pro seniory prospěšný?	58

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1	Pohlaví respondentů	44
Graf č. 2	Věk respondentů	45
Graf č. 3	Bydliště respondentů	45
Graf č. 4	Jak bydlí respondenti	46
Graf č. 5	Jak žijí respondenti	47
Graf č. 6	Slyšeli jste už někdy o trestné činnosti páchané na seniorech?	48
Graf č. 7	Stali jste se už někdy obětí nějakého trestného činu?	49
Graf č. 8	Slyšeli jste někdy o preventivních opatřeních snižujících riziko stát se obětí trestného činu?	49
Graf č. 9	Kde jste o preventivních programech slyšeli?	50
Graf č. 10	Víte, jak se chránit, abyste se nestali obětí trestného činu?	51
Graf č. 11	Jakým způsobem se chráníte?	52
Graf č. 12	Kam byste se obrátili, pokud byste se stali obětí trestného činu?	53
Graf č. 13	V případě, že se stanete obětí trestného činu, jak byste zareagovali?	54
Graf č. 14	Jaký je podle vás nejčastější druh trestné činnosti páchané na seniorech?	55
Graf č. 15	Slyšeli jste někdy o profesi sociální pedagog?	56
Graf č. 16	Co si představíte pod profesí sociální pedagog?	56
Graf č. 17	Myslíte si, že by profese sociálního pedagoga mohla být pro vás něčím prospěšná?	57
Graf č. 18	Kde by podle vás sociální pedagog mohl být pro seniory prospěšný?	58

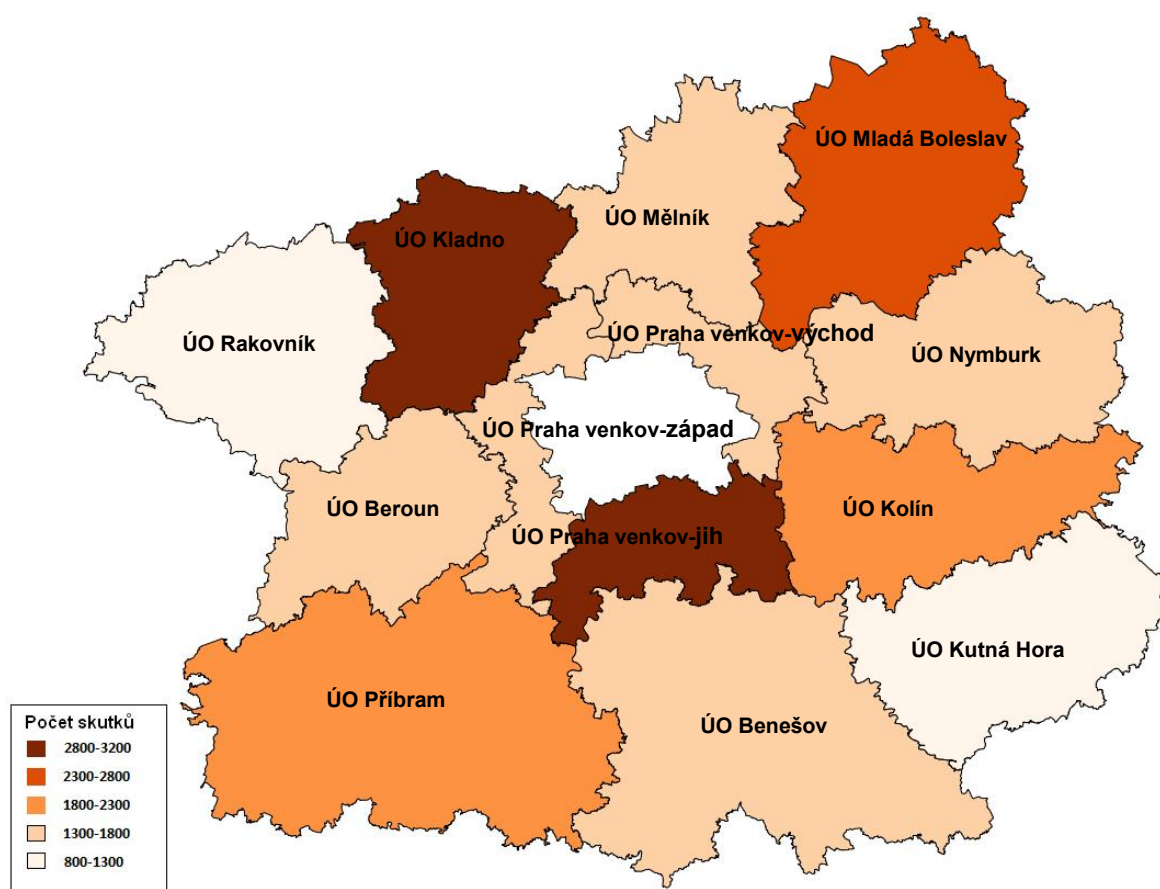
SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI Přehled registrované kriminality ve Středočeském kraji	72
Příloha PII Statistický přehled kriminality páchané na seniorech	73
Příloha PIII Senior jako oběť trestné činnosti.....	76
Příloha PIV Doporučený postup pro komunikaci se seniory.....	80
Příloha PV Dotazník k výzkumu v praktické části	81

Příloha PI: Přehled registrované kriminality ve středočeském kraji

Registrovaná kriminalita za období 1.1. - 31.12.2015 ve Středočeském kraji

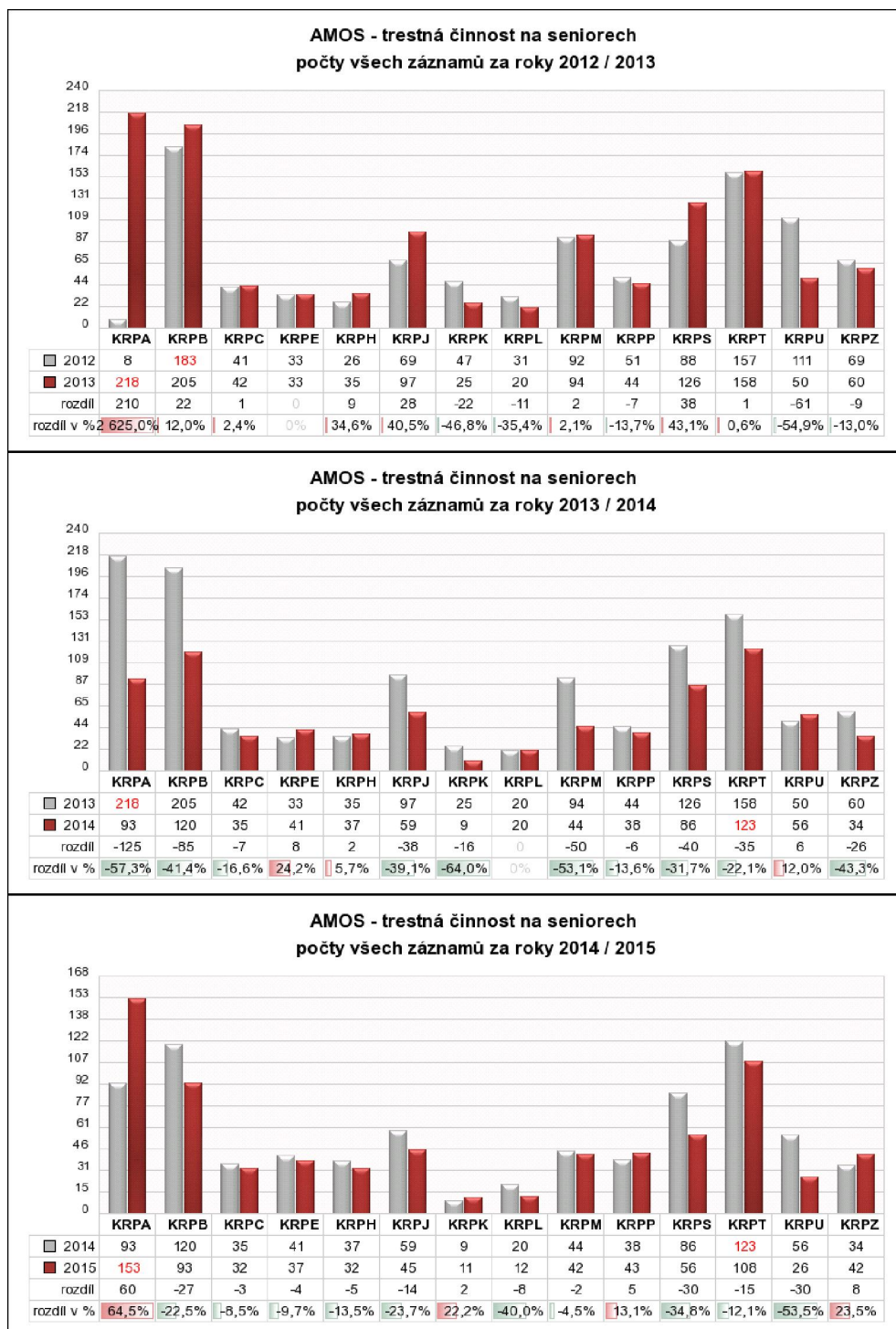
(celkem 25 442 skutků, celkový pokles o 5 676 skutků)

Zdroj: Komárová, 2015, Policie ČR

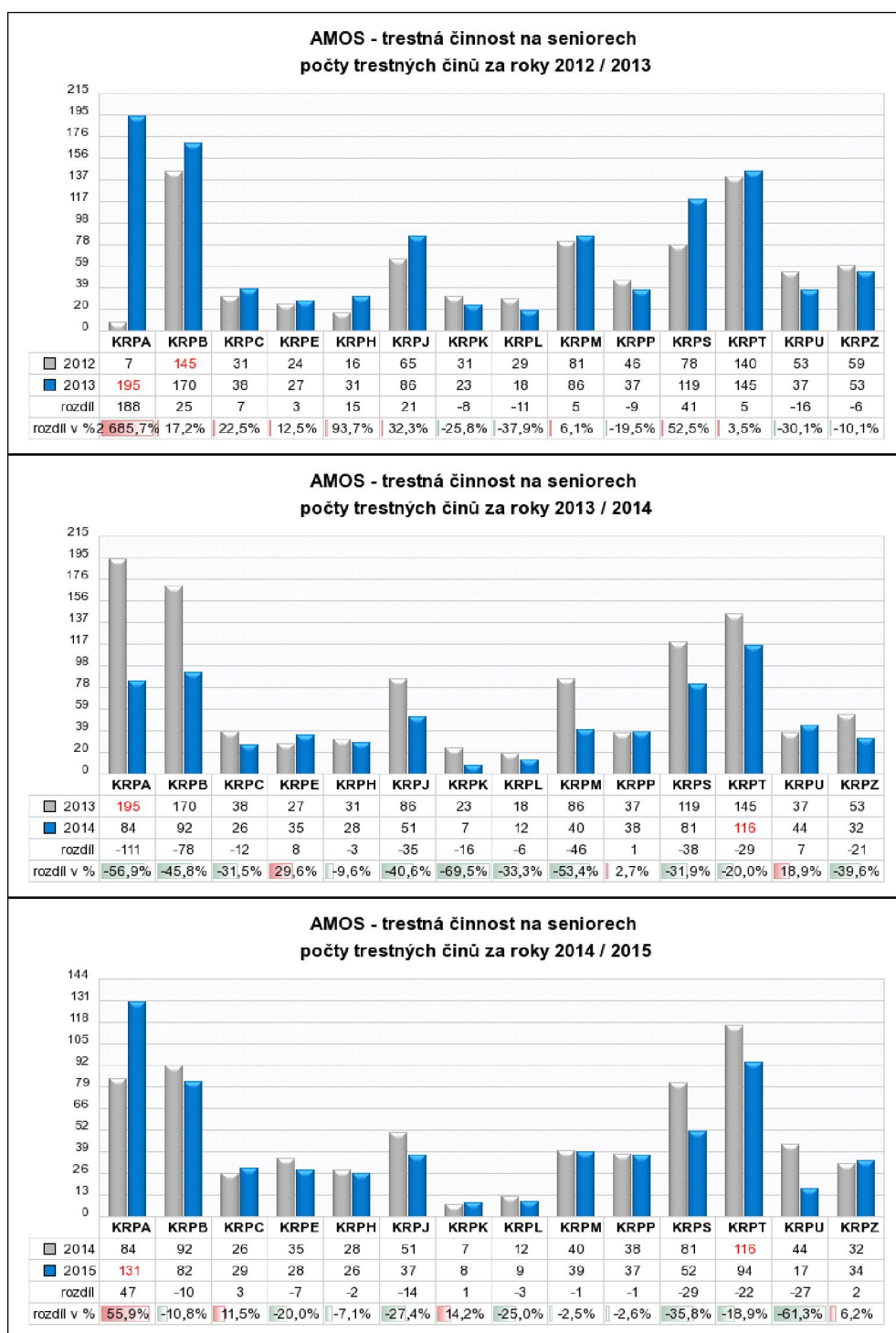
Příloha PII: Statistický přehled kriminality páchané na seniorech

Trestná činnost na seniorech - počty všech záznamů za roky 2012 - 2015 v ČR,
KRPS - Středočeský kraj

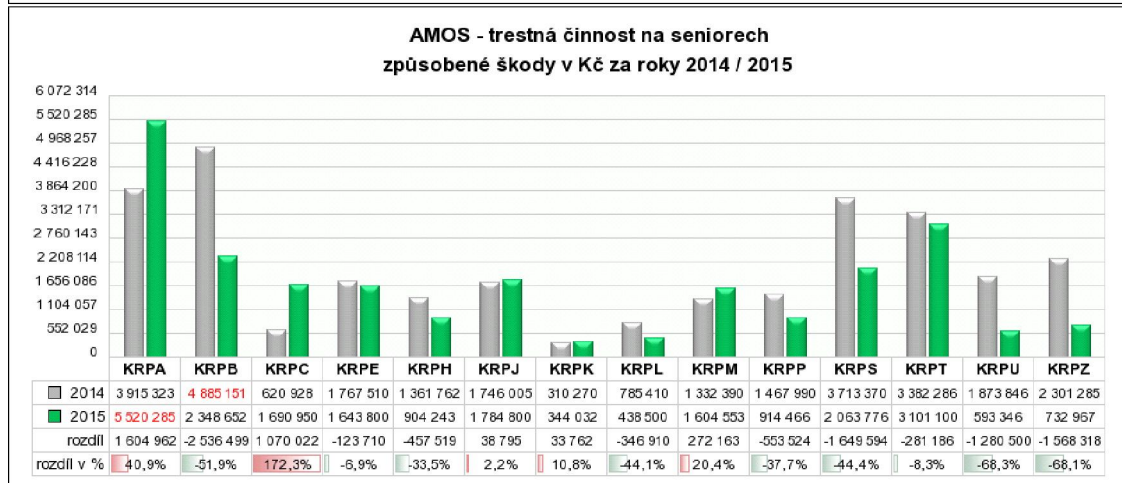
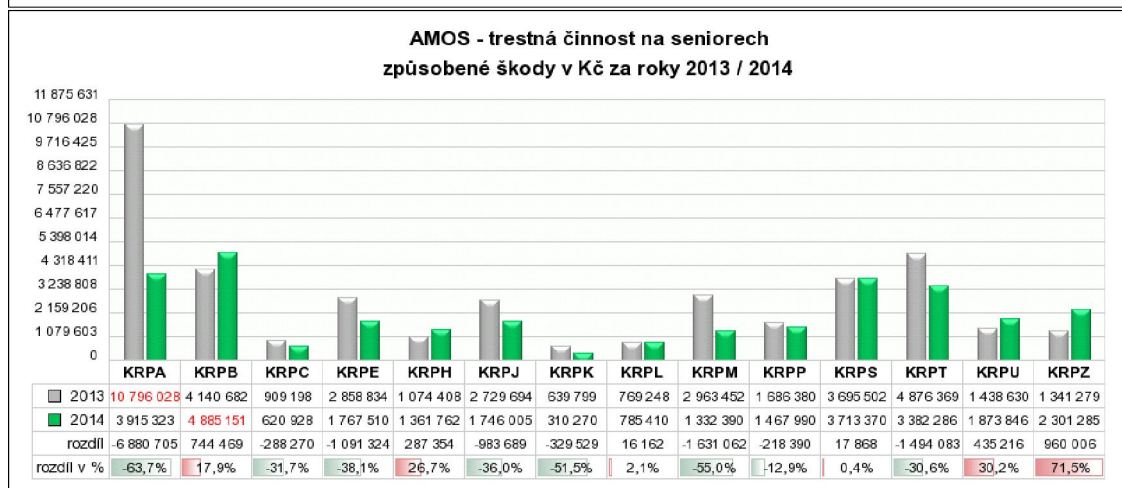
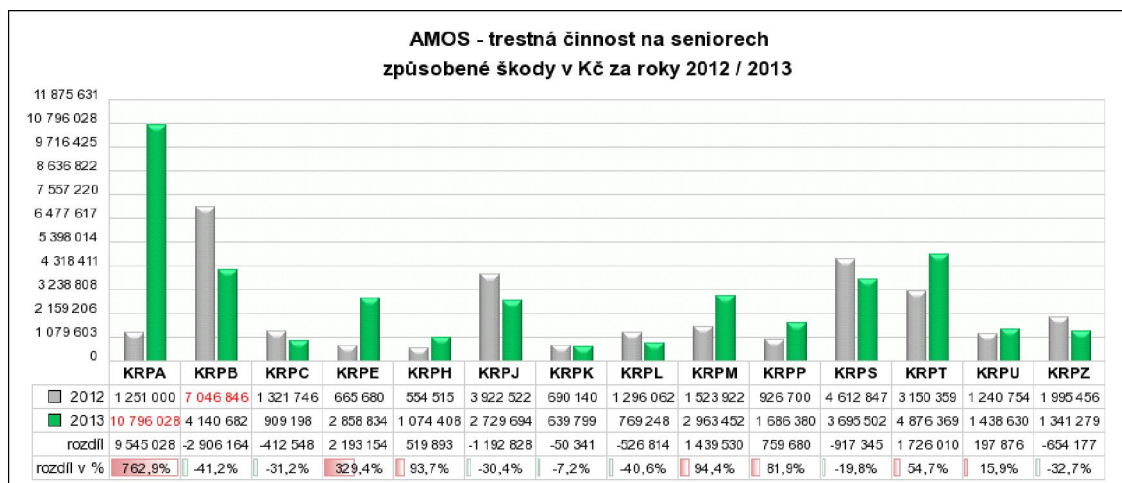
Zdroj: Vrňata, 2016, Interní zdroj Policie ČR

Trestná činnost na seniorech - počty trestných činů za roky 2012 - 2015 v ČR,
KRPS - Středočeský kraj

Zdroj: Vřnata, 2016, Interní zdroj Policie ČR

Trestná činnost na seniorech - způsobená škoda v Kč za roky 2012 - 2015 v ČR, KRPS - Středočeský kraj

Zdroj: Vřnata, 2016, Interní zdroj Policie ČR

Příloha PIII: Senior jako oběť trestné činnosti

Senior - oběť trestné činnosti prostřednictvím využití legend

Aspekty výběru obětí Senioři - 65 let a více

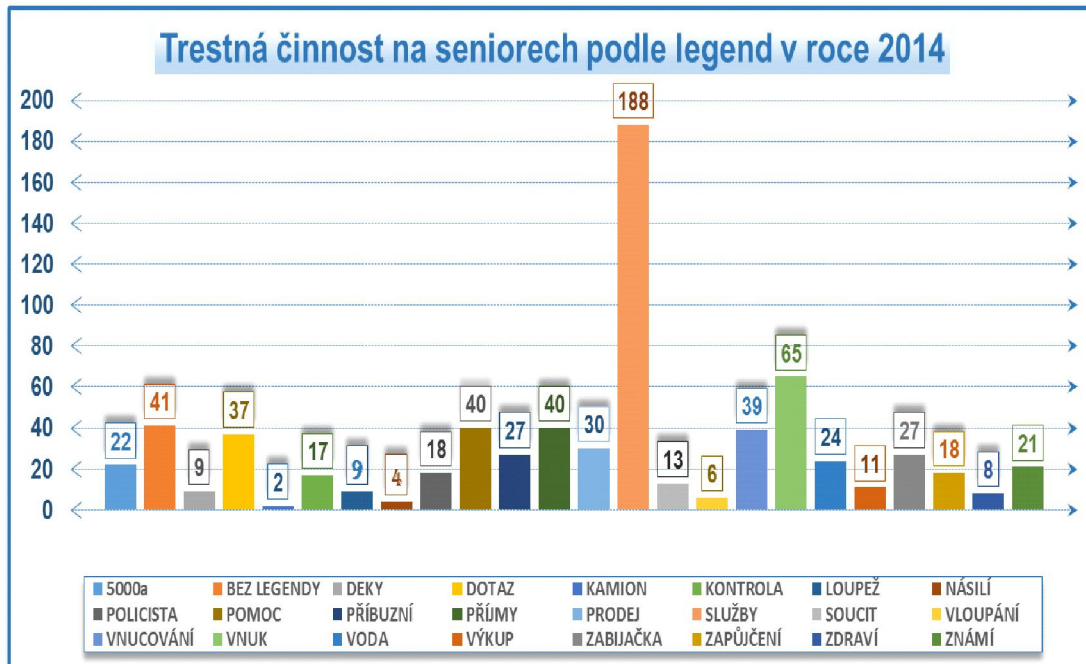

- Důvěřivost
- Bezbrannost
- Snaha pomoci druhým
- Zapomnětlivost
- Osamělost
- Nepoučitelnost
- Psychický a zdravotní stav
- Vhodné „oběti“ - vysoká míra latence

Legendy

- pod pojmem legenda si můžeme představit určitý způsob improvizace, přesvědčivého chování a jednání, mnohdy až herecký výstup, kterým pachatelé osloví vytipovanou oběť – seniora
- je evidováno 24 kategorií nejvíce používaných legend, z nichž nejčtenější jsou:
 - **Vnuk** – volání pevná telefonní linka
 - **Pracovník služeb** – energetika, soc. služby
 - **Havárie řidiče** – půjčka na úhradu operace
 - **Návštěva příbuzného** – kytice, zabijačka
 - **Prodej zboží** (deky, nádobí, hodinky.....)
 - **Poskytnutí občerstvení, napsání vzkazu**
 - **Broušení nožů, výměna okapů** atd.

Modus operandi

Vytipování oběti

Využití legendy při navázání kontaktu

Využití legendy při vyrušení

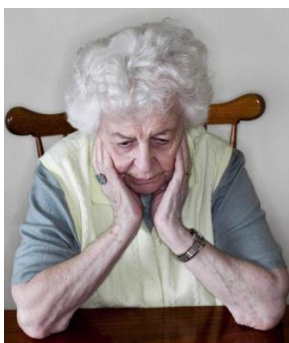
Lokalizace místa úschovy finančních prostředků

Odvedení pozornosti seniora

Odcizení úspor

Zajišťovací chování pachatele při opuštění místa činu

Pachatelé trestné činnosti na seniorech

- trestné činnosti na seniorech se dopouští zejména organizované skupiny rodinných klanů olšských Romů pocházejících z ČR, SR, Polska, Rumunska, Maďarska, Bulharska, Běloruska.,
- v některých případech se útoků na seniory dopouštěli pachatelé samostatně, bez návaznosti na další osoby nebo skupiny,
- pachatelé se útoku dopouštějí opakovaně „nerespektují“ hranice okresů, krajů a pro mnohé organizované skupiny neexistují ani hranice několika států současně.

INFORMAČNÍ MATERIÁLY K PREVENTIVNÍM PROJEKTŮM

Ahoj babi!

haló, kdo volá?

no to jsem přece já

haló, to seš ty Honzíku?

Ano Honzíku babi, potřebuji půjčit peníze na nové auto. Ale nemůžu teď přijet. Pošlu nejlepšího kamaráda! Díky moc babi!

 158

Pachatel seniorku kontaktoval zavoláním na její pevnou telefonní linku. Během hovoru se vydával za jejího vnuka a tvrdil jí, že nutně potřebuje půjčit peníze, protože má možnost, za velmi výhodných podmínek koupit nové auto. Dále jí tvrdil, že si pro peníze nemůže přijet sám a pošle svého nejlepšího kamaráda. Seniorka následně odešla do banky, kde vybrala 150.000,- Kč, které před svým bydlištěm předala neznámému muži, který se vydával za kamaráda jejího vnuka.

PŘÍSTUP POLICIE K ŘEŠENÍ PROBLÉMU - PREVENCE

- Přednášky a besedy pro seniory
- rozhlasová kampaň „STOP KRIMINALITĚ“ – 8 krátkých spotů vysílaných rozhlasovými stanicemi,
- série článků k prevenci kriminality na seniorech v denním tisku,
- pravidelná setkání s novináři informace o objasněných případech a prevence,
- speciální akce pro seniory v Muzeu Policie ČR,
- realizace projektu „ZABOUCHNOUT NESTAČÍ“ – rizika spojená s podomním prodejem zboží

ČINNOST PČR

- Výslech poškozeného
- Ohledání místa činu
- Součinnost útvarů
- Pachatelé nerespektují hranice
- Mezinárodní spolupráce

Zdroj: Vrňata, 2016, Interní zdroj Policie ČR

Příloha PIV: Doporučený postup pro komunikaci se seniory

KOMUNIKACE SE SENIORY

1. Respektujte identitu seniora a oslovujte ho jeho jménem nebo odpovídajícím titulem
2. I při komunikaci se seniorem se zdravotními či mentálními problémy chraňte jeho důstojnost, nejednejte jak s méněcenným
3. Důsledně se vyhýbejte infantilizaci starého člověka
4. Vysvětlete účel výslechu, snažte se zmírnit obavy, důležité informace několikrát zopakujte a raději ještě napište na list papíru
5. Respektujte princip zpomalení a chraňte seniora před časovým stresem, buďte trpěliví, nespěchejte
6. Aktivně, ale taktně ověřte možné komunikační bariéry (špatný zrak, nedoslýchavost atd.) a tomu přizpůsobte komunikaci
7. K usnadnění komunikace se držte v zorném poli seniora, navazujte a udržujte oční kontakt
8. Bez ověření nedoslýchavosti nezesilujte hlas
9. Při komunikaci omezte rušivé a rozptylující vlivy prostředí
10. Mluvte a otázky klad'te srozumitelně, pomalu, v krátkých větách, klad'te především otevřené otázky
11. Respektujte fyzické potřeby vypovídajícího seniora
12. Seniora povzbuzujte vlídným zájmem, usilujte o klidný a pozitivní výraz, nepřerušujte zbytečně, usměrňujte ho taktně
13. Vyhýbejte se odborným výrazům, žargonu či frázím, požívejte přímá pojmenování, vyhýbejte se zájmenům
14. Průběžně ověřujte, zda vám senior správně porozuměl a zda jste mu správně rozuměli vy, pokud vám neporozuměl, snažte se vysvětlit jinými slovy
15. Při rozhovoru posilujte správnou orientaci seniora časem, místem a situací, osobami atd.
16. Braňte seniora před nekorektními útoky a manipulacemi obhájců

Zdroj: Hubert, 2015, Interní zdroj PČR

DOTAZNÍK

Vážená paní, vážený pane,

jmenuji se Marie Vobejdová a jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia v oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií v Brně. V současné době pracuji na své bakalářské práci, jejímž tématem je protiprávní jednání páchané na seniorech v oblasti Kutnohorska. Dovolte mi, abych Vás touto cestou požádala o spolupráci při dotazníkovém šetření, které je součástí mojí práce.

Dotazník je zcela anonymní a veškeré jím získané informace budou výhradně použity v praktické části mé bakalářské práce. Dotazník Vám zabere pouhých několik minut, stačí zakroužkováním označit příslušnou variantu.

Předem Vám velice děkuji za Váš čas a trpělivost při vyplňování dotazníku.

Marie Vobejdová

- 1) Pohlaví:** **a/** žena
 b/ muž
- 2) Věk:** **a/** 60 – 70 let
 b/ 71 – 80 let
 c/ 81 – 90 let
 d/ 91 let a více
- 3) Bydlíte:** **a/** ve městě
 b/ na vesnici

- 4) Jak bydlíte:**
- a/** v bytě
 - b/** v rodinném domě
 - c/** v domově pro seniory
 - d/** jinak

- 5) Žijete:**
- a/** sami
 - b/** s rodinou (např. manžel/manželka, děti, druh/družka)
 - c/** s někým (např. v domově pro seniory)

6) Slyšeli jste už někdy o trestné činnosti páchané na seniorech?

- a/** ano
- b/** ne
- c/** nevím, o co se jedná

7) Stali jste se už někdy obětí nějakého trestného činu?

- a/** ano
- b/** ne

8) Slyšeli jste někdy o preventivních opatřeních snižujících riziko stát se obětí trestného činu?

- a/** ano
- b/** ne

9) Kde jste o preventivních programech slyšeli?

- a/ v médiích (např. televize, rozhlas...)
- b/ od někoho blízkého, ze svého okolí
- c/ od cizí osoby (např. lékař, policista, soc. pracovnice...)
- d/ nic z uvedeného

10) Víte, jak se chránit, abyste se nestali obětí trestného činu?

- a/ ano
- b/ ne

11) Jakým způsobem se chráníte? Zde můžete označit i více možností.

- a/ bezpečnostní zámek
- b/ panoramatické kukátko
- c/ vždy mám tašku pod kontrolou
- d/ nepouštím cizí osoby domů
- e/ nosím u sebe sprej (např. slzný plyn, lak na vlasy...)
- f/ jiné
- g/ nechráním se

12) Kam byste se obrátili, pokud byste se stali obětí trestného činu?

- a/ na někoho z blízkých ve svém okolí
- b/ na Městskou policii
- c/ na Policii ČR
- d/ na jinou osobu (např. lékař, psycholog...)
- e/ na nikoho

13) V případě, že se stanete obětí trestného činu, jak byste zareagovali?

- a/ hned zavolám na Policii
- b/ nejdřív se s někým poradím
- c/ nevím

14) Jaký je podle Vás nejčastější druh trestné činnosti páchané na seniorech?

- a/ krádež
- b/ podvod
- c/ domácí násilí
- d/ jiný druh trestné činnosti
- e/ nevím

15) Slyšeli jste někdy o profesi sociální pedagog?

- a/ ano
- b/ ne
- c/ nevím

16) Co si představíte pod profesí sociální pedagog?

- a/ učitele
- b/ sociálního pracovníka
- c/ zdravotníka
- c/ profese zahrnující více oblastí
- d/ nevím

17) Myslíte si, že by profese sociálního pedagoga mohla být pro Vás něčím prospěšná?

a/ ano

b/ ne

c/ nevím

18) Kde by podle Vás sociální pedagog mohl být pro seniory prospěšný? Zde můžete označit i více možností.

a/ v resortu školství, mládeže a tělovýchovy

b/ v resortu spravedlnosti

c/ v resortu zdravotnictví

d/ v resortu sociálních věcí

e/ v resortu vnitra

f/ nevím

Děkuji Vám za Vaši spolupráci